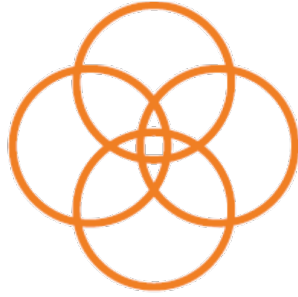

Brädspelet *Monopol* som leksaksekonomi; Leder georgistiska spelregler till ökad konkurrens?

~ Sturearbete 2024 – Albert Adlersson ~

Brädspelet *Monopol* som leksaksekonomi;
*Leder georgistiska spelregler till ökad
konkurrens?*

Albert Adlersson

Sturearbete, Stureakademin 2024

Handledare
Fredrik Kopsch

Contents

1	Georgism i teorin	4
1.1	Teori för georgism	4
1.1.1	<i>Moralfilosofiska lovord</i>	4
1.1.2	<i>Politisk-teoretiska lovord</i>	8
1.1.3	<i>Praktisk-ekonomiska lovord</i>	9
1.2	Teori mot georgism	12
1.2.1	<i>Moralfilosofisk kritik</i>	12
1.2.2	<i>Politiskfilosofisk kritik</i>	13
1.2.3	<i>Praktisk-ekonomisk kritik</i>	13
2	Georgism i empirin	14
2.1	Empiri för georgism	15
2.1.1	<i>Socialisering av markvärdesränta</i>	15
2.1.2	<i>Citizens dividend</i>	17
2.2	Empiri mot georgism	19
2.2.1	<i>Socialisering av markvärdesränta</i>	19
2.2.2	<i>Citizens dividend</i>	20
3	<i>Monopol som simulationsstudie</i>	22
3.1	Avgränsning av simuleringen	24
4	Frågeställning & hypotes	25
5	Metod – Simulering av <i>Monopol</i> i R	26
6	Resultat	27
6.1	Resultat från <i>Monopol</i> – spelat efter <i>klassiska regler</i>	27
6.2	Resultat från <i>Monopol</i> – spelat efter <i>georgistregler</i>	30
6.3	Resultat – Sammanfattning	31
7	Diskussion & Slutsats	31
8	Framtida forskning	33
9	Tackord	33
10	Källförteckning	
11	Bilagor	

Förord – Varför skriva om georgism?

Mitt namn är Albert Adlersson och jag har valt att tillägna mitt sturearbete åt att simulera brädspelet *Monopol*, i syfte att testa den bortglömda ideologin georgism. Motiveringen bakom arbetet är att upplysa den populärvetenskapligt intresserade kring en ekonomiskpolitisk ideologi vars teoretiska ramverk varit eftersatt – och i behov av uppmärksamhet i det fall idéerna ämnas prövas i praktiken. Ämnets relevans är berättigat i och med en tilltagande nyfikenhet som går att urskilja från Margot Robbies planlagda Monopolfilm – Hollywoods svar på Mattels biosuccé *Barbie* [iMDB \(2024\)](#) – samt statistik över det ökande antalet webbsökningar för 'georgism' [Trends \(2024\)](#). Arbetet tangerar dessutom idag relevanta frågor som de underliggande faktorerna bakom kraftigt stigande fastighetspriser och en allt mer ojämlik fördelning av markägande [WHH \(2020\)](#). Exempelvis kan nämnas att värdet på marken i storstäderna i skrivandets stund till två tredjedelar utgörs av själva läget, med bebyggelse och annan exploatering som resterande tredjedel – något som skapar incitament att investera i äganderätter för mark snarare än i att exploatera marken. Ett dilemma som bestått allt sedan romartidens klagomål kring slum-drivna hyresvärdar och deras höga hyror.

Sturearbetet består av två delar. I *Del I* ger jag en nulägsbild över georgismen teoretiskt och empiriskt. I *Del II* simulerar jag georgistisk teori genom brädspelet *Monopol* för att testa om georgism fungerar i teorin. *Del II* är disponerad i tre delar: i *frågeställning/metod* beskriver jag hur vi går till väga för att utvärdera georgismen genom en simuleringsstudie, i *hypotes/resultat* resonerar jag kring vad simuleringen bör nå för resultat samt jämför detta med de faktiska resultaten, och i *diskussion/slutsats* når vi fram till lärdomarna av vårt experiment.

Min förhoppning är att sturearbetet kan gripa din uppmärksamhet och utmana dina idéer kring rättvisa, skattepolitik, och ägandeskap; genom att leda dig genom georgismens historia och de fascinerande konsekvenser idéerna har på en leksaksmodell av vår ekonomi i form av ett modifierat simulerat *Monopol*. Med det sagt, låt oss ta första steget på vår resa med en – *introduktion till georgismen*.

– *Albert Adlersson,*

fil. kand i nationalekonomi och statistik från Uppsala Universitet

Del I – Introduktion till georgism

Georgism – alternativt geoism; geo från grekiskans γη *gē* ”jord, mark”, geōrgos ”bonde”, geōrgia ”jordbruk, odling”, *gē* + *ergon* ”arbete” – är en ideologi som grundades av Henry George (1839-1897). Georges idé var att samhällets medborgare endast hade fog att behålla ränta från arbete och kapital, men inte från *mark* – mark i den nationalekonomiska bemärkelsen ‘naturligt förekommande ändlig resurs’. Detta under antagandet att marken allt sedan naturtillståndet – tillståndet människan befann sig innan statens födelse [Wikipedia \(2024l\)](#) – moraliskt sett tillhört alla, och att frukterna därav rättvisligen borde delas lika [Foldvary \(2003\)](#). Henry George ville inte omfördela markens frukter genom ett förstatligande utan ämnade istället beskatta marken. Tanken var att markskatten skulle se till att markägaren endast fick ta del av *markräntan*, räntan som blivit till utav ägarens eget slit, och inte från prisspekulation, och ’rent-seeking’. *Prisspekulation*, som i handel av varor med kort investeringshorizont i hopp om prisförändringar bortom tillgångarnas underliggande redovisande värde [Wikipedia \(2024r\)](#). Markskatten skulle alltså samla in markränta som utvunnits ur marken oberoende av slit och omfördelas som en, av George benämnd, citizen’s dividend – en basinkomst [Wikipedia \(2024e\)](#). Basinkomst, som i en av samhället ovillkorligen försedd grundinkomst frånskild alla krav bortom medborgarskap [Wikipedia \(2024c\)](#).

Innan vi kan gå över lovorden, respektive kritiken, mot Georgism måste vi stolpa upp vad Henry George förespråkade i termer av policy, och världssyn. Georgismen, såsom Henry George formulerade den i *Progress and Poverty* (1879), handlar om en orsaksförklaring bakom ekonomiers volatilitet – i avseendet högkonjunktur, och lågkonjunktur – där George föreslår spekulationshämmande markvärdesskatt som botmedel. *Progress and Poverty* skrevs under en tid då ekonomisk ojämlikhet var stor, och fattigdomen djup – detta trots industrialiseringen, och den då blomstrande vetenskapen. George skrev 1871: ”*I asked a passing teamster, for want of something better to say, what land was worth there. He pointed to some cows grazing so far off that they looked like mice, and said, ‘I don’t know exactly, but there is a man over there who will sell some land for a thousand dollars an acre.’ Like a flash it came over me that there was the reason of advancing poverty with advancing wealth. With the growth of population, land grows in value, and the men who work it must pay more for the privilege.*” [Wikipedia \(2024h\)](#) George skrev vidare, i *Progress & Poverty*: ”*If there is less deep poverty in San Francisco than in New York, is it not because San Francisco is yet*

behind New York in all that both cities are striving for? When San Francisco reaches the point where New York now is, who can doubt that there will also be ragged and barefooted children on her streets?" [Goodreads \(2024\)](#) Henry George var likt många intellektuella under sin tid *mot urbanisering*. Detta, av den enkla anledningen att levnadsförhållanden på den här tiden var värre i städerna än på landsbygden, som dessutom var mycket dyrare att bo i hyresmässigt [Progress \(2024\)](#). Boken blev, i och med sina försök till svar på dessa frågor kring orsaken till den upplevda orättvisan, mycket populär, och hade 1936 översatts till tretton språk, och sålts i sex miljoner exemplar. Men vad var *Progress and Poverty's* ekonomisk-politiska budskap?

Henry George stod för många saker, vissa närmare kopplade till ideologins kärna än andra. Georgisternas policyförslag var exempelvis: 'kommunalisering av infrastruktur och gratis kollektivtrafik', 'begränsning av immaterialrättsliga monopol', 'frihandel', 'kvinnlig rösträtt', 'budgetunderskotts-reform', 'reform kring tryckning av pengar', 'bankreform', 'valkampanj-finansierings-reform', 'kraftig nedskärning av försvaret', 'nationell pensionsförsäkring', 'statligt byggande och finansiering av bibliotek', 'fast anställning av tjänstemän och offentligt anställda', 'hemlig röstning', 'konkursskydd', och 'nedstängning av fängelset för skuldsatta' [Wikipedia \(2024q\)](#). Då dessa förslag är så numerära måste vi avgränsa oss till att presentera de två reformer som tillhör georgismens kärna, nämligen: *socialisering av markvärdesränta*, och *universell baskinkomst*.

Del I är uppdelat i två delar, *teori* och *empiri*. Vardera del är vidare uppdelad i *erkännande*, och *kritik*. Teoriavsnitten kommer lyfta lovord, och kritik, utifrån tre perspektiv: *moralfilosofisk kritik*, *politiskfilosofisk kritik*, och *praktiskekonomisk kritik*.

1 Georgism i teorin

1.1 Teori för georgism

Georgism är idén att medborgare endast har rätt till den andel av markräntan som kommer utav det värde de själva skapat – skapat som, ‘belandat ett objekt ingen skapat med eget arbete, till en raffinerad produkt, en skapelse’ – exempelvis, belandat ett av naturen givet träd med mödosam yxklyvning, till en raffinerad skapelse, i form av ved. Georgister anser att du endast har rätt att behålla värdet från ditt arbete; *skillnaden* mellan marknadspriset på skapelsen –veden– och marknadspriset på råmaterialet – virket. Allt överskottsvärde (vinsten från den totala markräntan subtraherat med den tillskansade markräntan) skulle gå till staten för att omfördelas lika mellan medborgarna.

1.1.1 *Moralfilosofiska lovord*

Är georgismens förslag kring en – ”georgistisk rättvisa” eftersträvansvärd? Svaret beror på vilken definition av rättvisa vi enklast kan argumentera för. Först när vi hittat den kan vi utvärdera om en expropriering av ackumulerade värden, via en markvärdeskatt, samt fördelning via en basinkomst – kan anses rättvis. I detta stycke ska vi analysera georgismens moralfilosofiska aspekter från ett höger-, vänster-, och miljöidealist-perspektiv i syfte att se om dessa olika rättviseperspektiv kan se georgism som rättvis.

Så till tre perspektiv på rättvisa. Det är vedertaget att de vänster respektive höger om den politiska mitten har motstående idéer kring vad som definierar rättvisa. Den traditionella vänstern med uppfattningen att *likhet i utfall* är rättvisa, och den traditionella högern med uppfattningen att *likhet under lagen* är rättvisa. Givet möjligheten att bedöma georgismen som rättvis utifrån olika ideologiska perspektiv; existerar det något inom georgism som vänstern, högern och miljöidealisterna alla kan komma överens om, som rättvist? Det visar sig att libertarianer, socialister, och miljöidealister kan nå samstämmighet i sin bedömning. Nedan följer några citat som kan anses förespråka georgismen ur ett höger-perspektiv.

Bland libertarianer återfinns John Locke, en av liberalismens idéhistoriska grundare, som trots att han aldrig uttryckte sig specifikt om georgism – ändå hade följande att säga: “*As much land as a man tills, plants, improves, cultivates, and can use the product of, so much is his property. He by his labour does, as it were, inclose it from the common. Nor will it invalidate his right, to say every body else has an equal title to it; and therefore he cannot appropriate, he cannot inclose, without the consent of all his fellow-commoners, all mankind.*” [Locke \(1689\)](#). Adam Smith, nationalekonomins fader sade: “*Ground-rents and the ordinary rent of*

land are, perhaps, the species of revenue which can best bear to have a particular tax imposed upon them.” Sist, John Stuart Mill: “*The value of land, arising as it does from the efforts of an entire community, should belong to the community.*”

Utöver Locke finns även exempel på moderna libertarianer som *specifikt* hänvisar till georgism. Ekonomen Milton Friedman – nobelpristagare och rådgivare för konservativa neo-liberala Ronald Reagan och Margarete Thatcher – sade: “*The least-bad tax, is the property tax on the unimproved value of land. The Henry George argument.*” Nobelpristagare i ekonomi, Joseph Stiglitz var på samma spår.

Även socialister talar om potentialen i Geores markvärdesskatt. Författare H. Russell Tiltman och Storbritanniens premiärminister Ramsay Macdonald (Labour Party) uttryckte det så här: “*George’s book, indeed, had a more dramatic effect upon British political thought than any work published during the last century. It dominated the minds of the Radical wing of the Liberal Party just as it galvanized into action those who had been groping towards a socialist commonwealth. It even achieved the undoubted feat of making Karl Marx a popular author, for chapters of Das Kapital were published and read as sequels to Progress and Poverty.*” [Iversen \(2019\)](#). Marx själv var dock kritisk till georgismen och såg den som “*capitalism’s last ditch*” [Andelson \(2014\)](#).

Sist gillas georgismen även av miljöidealister, detta då den i teorin skapar incitament till att bygga kompakta städer snarare än utbredd urbanisering; något som ses positivt bl.a då städer typiskt har lägre koldioxidavtryck per capita än landsbygden. Miljöidealister benämner denna typ av miljö-ekonomi (‘environmental economics’) som förvildning (‘rewilding’) [Smith \(2014\)](#). George trodde dock att georgism skulle *minska* urbaniseringen, moderna georgister tror motsatsen. Georgismen kan sammanfattningsvis argumenteras för som moralfilosofiskt rättvis från såväl libertarianskt, socialistiskt, som miljöidealistiskt perspektiv; något som talar för georgismens möjligheter att överleva i en parlamentarisk kontext, realpolitiskt.

Hur skulle ett moralfilosofiskt försvar kring georgistisk rättvisa kunna se ut rent teoretiskt? Första steget i ett georgistiskt försvar för *rätten att beskatta markägare* är att motivera georgismens grundantagande kring mark som något gemensamt ägt. Grundantagandet att marken i en stat tillhör alla kan motiveras genom common law (‘anglosaxisk rätt’). Sedvanerätt – oskriven lag; folkrätten är ett exempel [SO-rummet \(2022\)](#) – med sin tonvikt på prejudikat som rättskälla och akusatoriska rättsmetod; där rättegången fungerar som en förhandling (mellan en likställd tilltalad och domaren) istället för en inkvisitorisk domstol med en rannsokande aktiv roll i utredningen.

För att härleda grundantagandet att ‘mark tillhör alla’ yrkar vi på prejudikat som rättskälla och allemansrätten som prejudikat [Wikipedia \(2023a\)](#). Allemansrätten (right-of-way / right to roam / public land) kan ses som ett väl befäst prejudikat då det i Sverige (även om svensk rätt härstammar från kontinentaleuropeisk rätt och inte anglosaxisk) varit i kraft alltsedan 1940-talet [Wikipedia \(2024d\)](#). Givet att vi i Sverige i bred omfattning står bakom allas rätt att, som enskilda personer, röra sig fritt och utnyttja naturen (även privat sådan); varför inte ta ytterligare ett steg och överväga om vi också har rätt till vår andel av landets sammanlagda markränta?

’20-årsregelen’ trädde i kraft i Storbritannien 1932. Lagen deklarerade att alla stigar som använts obehindrat och kontinuerligt i 20-års tid, utan signalering om att området inte får beträdas, automatiskt gemensamt ägd och möjlig att beträda av allmänheten. Borde inte en stig, som trampats av ett hundratal förbipasserande – eller ingen alls – rättmätigen tillägnas allmänheten? För, de fall vi inte kan särskilja om en stig trampats av en driftig godsherre eller av naturens vilda djur och vandrare, så kan vi inte heller veta om markräntan från stigen – i form av stigens praktiska värde – tillhör godsherren *enskilt*, eller allmänheten *gemensamt*. Bevisbördan bör rimligen ligga på stigens skapare; i de fall dessa inte kan bevisa (redovisa) sin möda, bör markens markränta ses som en allmänning och samlas in i form av skatt så att den kan komma alla till dels. Dessa hinder till rörelsefrihet (ägenderätter för mark) verkar varit relativt nya uppfinningar – detta i och med att *the Statute of Merton*, som var den första parlamentariska lagen att ge landägare den juridiska rätten att beslagta allmänt ägd mark, inte trädde i kraft förens 1235 [Company \(2024\)](#).

Men hur bör man bedöma huruvida en markränta ska beskattas i de fall där markägaren förvisso besitter ett kvitto på hårt slit *i det förflutna*, men saknar bevisföring för hårt slit *i närtid*? Ta exemplet Pripyat, Ukraina, som alltsedan det övergavs 1986 stadigt förfallit. Uppenbarligen lades mycket arbete på att omvandla marken till en stad *i det förflutna*, men bör detta *tidigare arbete* ge svunna bosättare en *evig rätt* till marken i form av ett monopol på denna? En geogist skulle argumentera för Pripyats markarealer – och den kompletta uttömning på lagrat Lockeanskt arbete – som *oägda*. På dessa grunder är det möjligt att argumentera för att marken omvandlats till *ingenmansland*, något som leder till att Pripyats grundare förlorat sin rätt till marken. Vem eller vilka har i så fall rätt till denna? Här går åsikterna isär. Antingen är det den *första som åter brukar ingenmanslandet*, alternativt *staten* som får ärva den i egenskap av folkvalt våldsmonopol.

I vårt sista tankeexperiment tittar vi på två grannar som bor på vardera sida av en gata.

Det ena huset är byggt i vackert tegel och med en mödosamt vårdad trädgård. Det andra huset är ett ruckel. När finhus-ägaren går upp på morgonen och blickar ut genom fönstret möts vederbörande av en deprimerande fasad; finhus-ägaren blir illa berörd vid åsynen. När finhus-ägaren ska sälja huset säger mäklaren att vederbörande måste sänka utropspriset då den fula utsikten drar ner husets värde. När ruckel-ägaren stiger upp på morgonen möts denna av en vacker utsikt över finhuset. När ruckel-ägaren ska sälja sitt hus säger mäklaren att denna kan höja utropspriset tack vare den fina utsikten. Scenariot handlar om *externaliteter* och om vi tycker det är rättvist att ruckel-ägaren kan berika sig på finhus-ägarens slit. Frågan i tankeexperimentet är således om det rättvisligen bör ske en omfördelning utav kvarterets samlade markvärde, markägarna emellan, eller ej.

Angående potentiella invändningar kring om en omfördelning av egendom hade inskränkt på äganderätten kan ett motargument vara att alla markaffärer i någon mån kan härledas till en tid innan 'the rule of law', och därmed en tid då en rättvis allokering av äganderätterna blir svårmotiverad. För att ta ett exempel så har forskning på Sveriges historia målat upp en bild av ett land som aldrig haft en jämn fördelning av markägarande, och vars mark över tid – trots kyrkans försök att förordna fasta 'rättvisa priser' (*justum pretium*) – alltid ägts av en elit, och dessutom blivit gradvis dyrare. Jordpriser och jordräntor föll dock kraftigt i och med digerdöden och efterföljande avfolkande epidemier, i Sverige och i Europa [Universitet \(2007\)](#). En som understryker dilemmat med 'rättvis härledning' av egendom, härstammande från tiden "innan 'rule of law'" är – som Jacob Welander i Stureakademien gjorde mig klok på – den amerikanska libertarianen och nyliberala filosofen Robert Nozick. Nozick hävdar att en enskild omfördelning av en nations kapital går att argumentera för, om det sker under en värdig rättsapparats nogsamma övervakning. Detta då en sådan omfördelning skulle kunna skapa förtroende för att äganderätterna förskaffats rättvist; detta givet att omfördelningen *endast görs en gång*, och *aldrig igen*. Utöver detta finns argumentet att georgismens reformer skulle leda till en större kaka, via effektivisering av ekonomin genom eliminering av dödviktstförluster (Dead Weight Loss, DWL), en ökad produktivitet som teoretiskt kan användas för att i viss mån kompensera de markägare vars rättigheter anses kränkta.

Med dessa moralfilosofiska rättviseargument, förkunnande hur vi kan argumentera för georgism, så är vi redo för det politisk-teoretiska avsnittet där vi undersöker hur georgister tänker att georgismen ska leda till en 'bättre värld'.

1.1.2 *Politisk-teoretiska lovord*

Det finns flertalet *likheter*, och *olikheter*, mellan Henry Georges teori kring *markägares* oförtjänta vinningar via *markränta* (överskott genom markvärdesränta) och Karl Marx teori kring *kapitalägarens* oförtjänta vinningar via *arbetsränta* (överskott genom arbetsränta). I detta stycke ska vi gå igenom dessa.

Likheterna består främst i ideologiernas fokus på omfördelningspolitik som lösningen på ett ursprungligt orättvis fördelat värde. Likheter finns även i vem som ska tilldelas det exproprierade värdet, med marxister bakom idén att överskottet ska gå till staten för att fördelas lika mellan arbetarna, och georgister bakom idén att överskottet ska gå till staten för att omdördelas i form av en basinkomst, och sänkt skatt. Båda ideologier motiverar sin omfördelning med rättviseargument samt förhoppningar kring en medföljande frihet.

För den nationalekonomiskt intresserade bör varningsklockor ringa när påståenden görs kring o-utnyttjade överskott; detta i referens till Karl Marx empiriskt förlegade *mervärdesteori*. I Marx mervärdesteori antas en girig kapitalägarklass sitta på en oförtjänt rikedom som, om den exproprieras av staten, kan gynna befolkningen i stort. Enligt mervärdesteorin är arbetstid den främsta *produktionsfaktorn* bakom en varas värde (pris), och inte utbud & efterfråga, eller nytta, som varors värde (pris) förklaras i modern neoklassisk nationalekonomi; ? – med sitt fokus på 'marginaler' (marginals).

Dessa olikheter består främst i ideologiernas idéer kring det goda liv som ska uppstå när guldets fördelats och utopin försätts med sitt drivmedel. Georgister drömmer om frihet från staten genom lägre skatt, en mindre stat, och basinkomst. Marxister drömmer om – genom ökat statligt inflytande – frihet från de kapitalägande arbetsgivarna och kapitalägarna genom ökad kontroll över sina löner, socioekonomisk jämlikhet mellan klasserna, samt via den offentliga sektorn anskaffade tillgång till priskontrollerade varor och tjänster. Georgister påstår istället att denna outnyttjade skattkista huserar i landägarnas ("landlords") fästning snarare än i kapitalisternas fort. Georgister ser på ekonomin som en kaka i förändring och tror sig kunna växa denna – bruttonationalprodukten (BNP) – genom effektivisering av skattesystemet. Marxister ser på ekonomin som ett nollsummespel där kakan främst omfördelas än ändrar storlek, och tror sig kunna omfördela denna genom att exproprierar produktionsmedlen via byggandet av ett proletariatets diktatur. Ideologierna skiljs även åt i *hur* guldets ska samlas in. Georgister förespråkar expropriering av samtlig markvärdesränta via en hundraprocentig skatt, medan marxister förespråkar, under hot om våld, beslagtagning av samtlig mark och kapital.

1.1.3 *Praktisk-ekonomiska lovord*

Praktiskekonomiskt ämnar georgister indriva och omfördela markvärdesräntan via något de kallar för ‘single tax’. Single tax är en hundra procentig skatt på markvärde; en typ av skatt som idag går under benämningen markvärdeskatt (Land Value Tax, LVT). Fördelen med markvärdeskatt över andra skatter – exempelvis inkomstskatt, arbetsgivaravgift, bolagsskatt, moms, fastighetsavgift, tull, och arvsskatt – är att den i teorin inte ska påverka säljare och köparens *incitament*. Med *incitament* menas de ekonomiska agenternas köp- och säljbeteende. Anledningen till varför opåverkade *incitament* är fördelaktigt är då det reducerar dödviktsförluster (DWL). Dödviktsförluster är den ineffektivitet som uppstår när en varus pris inte är i jämvikt – exempelvis på grund av prishöjningar från skatter, eller prissänkningar från subventioner – och den resulterande obalans som uppstår i den producerade kvantiteten av varan i relation till varans efterfråga; något som vidare leder till kostnader i form av osålda varor [Ekonomifakta \(2023\)](#). När en vara är i jämvikt är priset stabilt, det vill säga – det tenderar att endast öka eller minska i samband med exogena chocker.

Anledningen till att markvärdeskatt inte påverkar *incitamenten* för att köpa och sälja marken – föremålet för beskattning – är att markskatten teoretiskt inte går att överföra från markägaren till arrendatorn. *Skatteincidensen*, det vill säga överföringspotentialen från målet för beskattning (markägarens mark) till en tredje part (arrendatorn) – har i teorin en *genomströmningsfaktor* på 0% [Wikipedia \(2023b\)](#). Genomströmningsfaktorn beräknas som utbudselasticiteten (PES) dividerat med en nämnare bestående av utbudselasticiteten (PES) subtraherad med efterfrågeelasticiteten (PED) – se formel (I).

$$(I) \text{ genomströmningsfaktor} = \frac{PES}{PES - PED}$$

$$(II) \text{ utbudselasticitet (PES)} = \frac{\Delta Q_S / Q_S}{\Delta P / P}$$

$$(III) \text{ efterfrågeelasticitet (PED)} = \frac{\Delta Q_D / Q_D}{\Delta P / P}$$

Utbudselasticiteten (PES) är ett mått på hur många ytterligare enheter som kommer saluföras på en marknad när priset sjunker, *vice versa* – se formel (II). I vårt fall antas PES vara statisk då mängden mark alltid är densamma – ta Mark Twains citat “*Buy land, they’re not making it anymore.*” Efterfrågeelasticiteten (PED) är ett mått på hur många ytterligare enheter som kommer efterfrågas på en marknad när priset sjunker, *vice versa* – se formel (III) [Wikipedia \(2024f\)](#). Georgism förutsätter att PED är fullkomligt oelastisk (vertikal) medan PES är relativt statisk (relativt horisontell); med andra ord kommer utbudssidan

producera samma mängd mark oavsett marknadspriset. Desto mer statiskt utbud, desto mer av skatten överförs från arrendatorn till markägaren (så kallad 'back shifting') – se figur (I). Då både tiden *innan skatten*, och *efter skatten*, är med i samma figur kan en animering vara pedagogisk för att visa hur varje steg sker, kronologiskt efter varandra. Tyvärr kunde jag inte hitta några animeringar över utbud- & efterfråge-kurvor online, så där finns stor möjlighet för läsare att bidra!

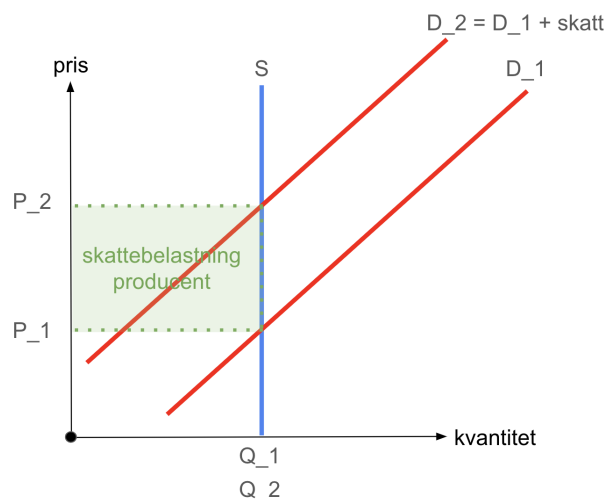

Figure 1: Utbud av kvantitet per pris, i rött. Efterfrågan av kvantitet per pris, i blått. När efterfrågan på mark minskar, i takt med att markvärdesskatten introduceras (D-1 till D-2), är utbudet av mark att vara oförändrat (Q_1 till Q_2). Av denna anledning faller *hela* skattebelastningen på producenten – i vårt exempel markägaren. I bilden är $DWL = 0$, detta då hela vårt fält är kvadratisk och vi helt saknar gråskuggade trianglar.

Anledningen till att genomströmningsfaktorn är 0% är att upplåtaren av marken saknar möjlighet att överföra kostnaden av markskatten till arrendatorn utan att *samtidigt* öka värdet på sin mark. Exempelvis, om jag är hyresvärd och blir beskattad för min mark, och höjer hyran för att kompensera för min nya utgift, ökar jag också värdet på min mark; och därmed den markvärdesskatt jag är skyldig att betala staten. Denna mekanism gestaltas inte bara i teorin utan verkar även ha bärkraft i verkligheten. 2007 ritades alla Danmarks kommungränser om, något som resulterade i en omfördelning av markvärdesskatter i landet. Även om denna gränsförändring dikterades av den danska staten, och därmed räknas som en *endogen* chock, så initierades detta kartritande inte på något vis av några makroekonomiska anledningar. Därav kan den danska reformen trots allt utvärderas som en *exogen* chock, vilken har högre empiriskt värde [Doucet \(2021\)](#). Resultatet av jämförelsen mellan, de tomter som plötsligt fick högre hyra, med de som plötsligt fick lägre, blev att markvärdesskatt associerades med lägre lägre markpriser och lägre hyra – något som också går i linje med geogistisk teori [Høj \(2017\)](#).

Utöver detta är markvärdesskatt också svår att undvika genom skatteplanering – det vill säga att aktivt planera för att betala låg skatt [Wikipedia \(2021\)](#). Detta är dock en sanning med modifikation då vissa markvärdesskatter är svårare att undvika än andra; detta beroende på hur markvärdet som skatten beskattar beräknas. Detta för oss till frågan; hur beräknas värdet på en tomts underliggande mark, frångående bebyggelsen, i praktiken? Hur bär sig länder med markvärdesskatt åt för att beräkna den beskattningsbara markvärdet? Desto bättre vi lyckas estimerade markvärdet, desto längre bort rör vi oss från en fastighetsskatt, och närmare en markvärdesskatt. Skillnaden mellan de två skattetyperna är viktig då fastighetsskatt teoretiskt skapar incitament *mot* investeringar, medan markvärdesskatt skapar incitament *för* investeringar [Marhon \(2016\)](#).

Det finns huvudsakligen två tillvägagångssätt för att värdera mark. Det *första* är att beskatta marknadsvärdet på marken (mark + bebyggelse) och utgå från att en procentandel av marknadsvärdet utgörs av markvärdet (säg 75%); en enkel men inexakt beräkning. Denna metod används för att beräkna en marks taxeringsvärde och ingår huvudsakligen i beräkning av värde i Sverige lagstiftade fastighetsskatt [Wikipedia \(2022\)](#). Anledningen till varför taxeringsvärde behövs är för att fastigheter och tomter är annorlunda varor i och med att de handlas så sällan att prissignalerna ofta är ”utdaterade”, och därmed en missvisande grund för egendomens beskattning [Wikipedia \(2024p\)](#). För att skapa en mer uppdaterad bild av bostädernas estimerade marknadsvärde görs ständiga *uppskattningar*, vanligtvis med ett till tre års mellanrum. Det *andra* tillvägagångssättet beräknar markvärdet genom att ta ‘marknadsvärdet’ subtraherat med det ‘estimerade värdet av bebyggelsen’. Detta kan i sig utföras av staten (‘bedömt värde’, assessed property value) eller av privata företag (‘uppskattat värde’, appraised property value). En sista, tredje mindre vanlig metod, är att beskatta markens N.O.I (‘driftnetto/driftöverskott’, Net Operating Income) för att komma åt markvärdet i form av markvärdesräntan [Calton \(2019\)](#).

Frågan är hur nära dessa tre estimeringsmetoder kommer det verkliga markvärdet, och hur nära man behöver komma för att geograferna ska vara värt mödan den tar att implementera, och hävda? Givet att vi har en metod för att beräkna värdet av egendomen vi ska beskatta – hur beräknas skattesatsen? Enligt George skulle skattesatsen på markvärdet vara 100%. Detta är en hyfsat extrem ställning i dagsläget då stater idag har betydligt högre utgifter än vad de hade under Georges levnadstid, då den federala staten i USA till 50% finansierades via tullavgifter och punktskatter [House \(2024\)](#). Av denna anledning – statens idag större storlek – förespråkar många av vår tids geografer istället en återhållsam markvärdesskatt’ (ÅMVS)

med en procentsats på mellan 1-10%. I de länder som implementerat ÅMVS används som vanligast taxeringsvärdet för beräkning av skatten, något som i mångt och mycket gör ÅMVS till en fastighetsskatt snarare än en markvärdesskatt.

Beräkningen av ÅMVS skattesats kan i dessa länder gå till på följande sätt [cityofkitchener \(2015\)](#). Först bestäms det belopp staten behöver för sin finansiering – i vårt exempel utgör statens kostnadspost av en genomsnittlig svensk statsbudget på 1 000 miljarder SEK årligen. I nästa steg divideras den nödvändiga intäkten med landets totala markvärde – i vårt exempel, approximerat via landets totala taxeringsvärde på ca 12.6 triljoner SEK [SCB \(2023\)](#); precis så mycket som det låter. När divisionen är klar får vi den föreslagna skattesatsen, i vårt exempel, en skattesats på ca 7.95% av markvärderäntan; en procentsats markägare blir skyldig att betala varje gång egendomen byter händer vid försäljning – alternativt som en månatlig avgift till staten, i det fall den löpande inkomsten från marken i form av markräntan kan beräknas [Mäklarofferter.se \(2023\)](#).

1.2 Teori *mot* georgism

Nedan följer en samlad kritik mot georgismens teoretiska anspråk. Kritiken är indelad i tre delar, en för respektive avsnitt i introduktionen: *moralfilosofisk kritik*, *politiskfilosofisk kritik*, och *praktiskekonomisk kritik*.

1.2.1 *Moralfilosofisk kritik*

Vi inleder den moralfilosofiska kritiken med kritik gentemot påståendet kring allemansrättens 'breda' stöd. Allemansrätten är på inga sätt allmängiltig. Även i Sverige finns domslut som pekar mot rättigheten; exempelvis den, i svenska markägarnas favör, slutgiltiga domen att överlåta ägarskapet av meteoriter – som uppenbarligen inte tillkommer genom markägarens slit – till markägaren på vars mark meteoriten landat. Detta snarare än till de meteoritfantaster som ofta genom slit och kunskap spårat och hittat den [Domstol.se \(2024\)](#).

Det finns även anledning att argumentera kring vilken andel av markräntan som kan ses som 'orättvist insamlad'. Ta huruvida *analysen* bakom 'vilken bit mark en markägare bör investera i' ska beräknas som en skattebefriad räntekälla eller som prisspekulation, och därmed något som bör beskattas. Av vem och hur bör skillnaden bestämmas, och kontrolleras? Detta är något som Bryan Caplan och Zachary Gochenour lyfter i sin söketeoretiska kritik av georgismen. Författarna menar att markvärdesskatt på oexploaterad mark förvränger incitamenten till att leta efter *ny mark*, eller bättre alternativa användningsområden för mark – påverkade incitament som i sig skulle leda till dödviktsförluster. Författarna lyfter geologiska

undersökningar av oljekällor som ett exempel på en aktivitet som skulle missgynnas av en skatt på oexploaterat markvärde. I exemplet kan ett oljeföretag lägga \$ 900 000 på att hitta en oljekälla värd \$ 1 000 000. Med en skatt på 99% av det oexploaterade markvärdet skulle upptäckten av källan generera en förlust på \$ 890 000 ($-\$890 k = 0.01 * \$1000 k - \$900 k$). Med en markvärdesskatt på 100% hade företag som specialiserar sig på att hitta optimal användning för mark som bäst kunnat uppnå en vinstmarginal på 0% – och därmed antingen gått i konkurs eller behövt bli kostnadsposter i vertikalt integrerade företag eller offentlig sektor [Caplan \(2012\)](#).

1.2.2 *Politiskfilosofisk kritik*

Den kanske främsta politiskfilosofiska kritiken mot georgismen är om det fundamentala teoretiska antagandet kring markens elasticitet som statisk (vertikal, och med en utbudselasticitet på 0%). Även fast den tillgängliga kvantiteten mark är densamma innebär detta inte nödvändigtvis att andelen mark som *saluförs* är konstant. Det går att tänka sig att låga markpriser gör att utbudet av mark på marknaden går ner, *vice versa*. Det går också att tänka sig att antalet tomter som den totala marken är uppdelad i har en möjlig påverkan på utbudselasticiteten av mark. Ett sista intressant dilemma är potentiellt ökat utbud av mark via landåtervinning. Ett exempel på detta är Holland där markåtervinning görs genom att fylla havet med jord och dammar för att “skapa” mer mark. Det går även att tänka sig att nedläggningen av naturreservat eller militära övningsfält och flygplatser med mera som en sorts “nytt utbud” av mark [Wikipedia \(2024j\)](#).

En rapport från Europeiska Kommissionen under namnet *LAND SUPPLY ELASTICITIES* gör en metastudie över litteraturen för att komma fram till vad utbudselasticiteten för mark är i olika länder. Det de kommer fram till är att det finns stor variation i estimerade utbudselasticiteter, inte bara mellan länder, utan också inom länder. En genomgående trend är att utbudselasticiteterna är ganska låg vilket får rapporten att landa i en estimerat genomsnittlig elasticitet på ca 0.015 för majoriteten av världens länder – detta att jämföra med priselasticiteten på boende, på mellan 1.6-3.7 (d.v.s en ökning av kvaliteten med 1% leder till en ökning av priset med 1.6%) [MarginalRevolution \(2024\)](#). I Finland kom forskare fram till tre olika priselasticiteter, på 4.65, 0.08, respektive 0.61.

1.2.3 *Praktisk-ekonomisk kritik*

En praktisk-ekonomisk kritik mot georgismen är svårigheterna i att tillräckligt precist estimera markens sanna markvärde genom statistiska modeller och beräkningar. Detta då

beräkningen av markens sanna markvärde är första steget i att möjliggöra en beskattning av den. Faktumet att varje tomt är unik i egenskap av sin relativa placering gör att det kan vara svårt att samla tillräckligt många datapunkter per tomt-typ för att tillförlitligt estimeras markens värde. Tänk dig exemplet utan bebyggelse; georgister ämnar beskatta oexploaterad mark – men hur bär vi oss åt för att mäta hur pass exploaterad en tomt är? Är en naturskog exploaterad? Somliga skulle argumentera för att skogen – i enlighet med alternativkostnaden förenlig med att avstå från att exploatera den, i sig utgör en sorts exploatering. Tänk om naturreservatet dessutom genererar en vinst för ägaren? Om området är så naturskönt att det drar in markränta via turism – likt Niagarafallets förmåga att livnära casinon, parkeringar, och restauranger med tillräcklig efterfrågan.

Utöver detta beräkningsmässiga dilemma finns ett flertal uppgifter som faller på landägare som talar emot att dessa skulle berika sig på andras bekostnad. Dessa av landägarna klassade uppoffringar inkluderar: alternativkostnaden av att äga land och de finansiella risker detta för med sig, ansökning av olika tillstånd i försök att påverka tomtens värde via – den av staten kontrollerade– zonindelningen för marken, betalning av försäkringsavgifter för marken, betalning av röjning av eventuella övergivna byggnader och dess medföljande negativa externaliteter – såsom kriminella som ockuperar husen likt i *The Wires* 'Hamsterdam'. För att inte nämna den risk landägare tar då en ökad fastighetsskatt eller markvärdesskatt plötsligt sänker marknadspriset på marken [Jiang \(2023\)](#). Detta kopplar också till risken för tvångsinlösen, t.ex vid byggandet av kraftledningar och järnväg, samt risken för att grannen slarvar med underhållet och på så vis indirekt sänker värdet på din egendom bortom din kontroll. Det är inte ovanligt att ekonomiska centrum ändrar plats över större tidsspann – ta exemplet Detroit i USA – vilket också innebär en risk för markägaren.

Sist, givet att teorin fungerar i filosofi, teori, och praktik; är det realpolitiskt realistiskt att få en markvärdesskatt på 100% genomröstad i ett parlament, när markägare och fastighetsägare i många fall är starka intressegrupper och erfarna lobbyister. Räcker det, som georgister argumenterar, att locka över – de mer numerära – fastighetsägarna med löftet att samtidigt sänka fastighetsskatten, i samband med implementeringen av markvärdesskatten, för att vinna genomröstningen? Alla tror inte att det räcker.

2 Georgism i empirin

'Georgism i empirin' är uppdelat i två. I första delen går vi över den empiri som talar *för* georgism. I den andra delen presenterar empirisk kritik *mot* georgism. Lovorden, och kritiken,

kommer vidare vara begränsad till tre särskilt utvalda perspektiv: moralfilosofisk kritik, politiskfilosofisk kritik, och praktiskekonomisk kritik. Vidare kommer kapitlet endast behandla ideologins politisk-ekonomiska kärnidéer, det vill säga: *'socialisering av markvärdesränta'*, och *'universell baskinkomst'*.

2.1 Empiri för georgism

2.1.1 *Socialisering av markvärdesränta*

Vad är det empiriska stödet för georgism? För att undersöka detta måste vi ta reda på vart *'socialisering av markvärdesräntan'* implementerats i praktiken, och utvärdera effekterna detta ingrepp är associerat med. Några kända samhällen som praktiserat georgism inkluderar: Arden – Delaware, Fairhope – Alabama, Houston – Texas, och Jiaozhou-bukten – Kina [Wikipedia \(2024g\)](#). Utöver dessa har georgism även implementerats i mer utvattnad form som återhållsam markvärdesskatt (ÅMVS). ÅMVS har bland annat implementerats i Taiwan, Danmark, och Alaska. Då ÅMVS inte är på 100% markvärdesskatt så kommer vi inte undersöka ÅMVS i denna uppsats.

Jiaozhou-bukten – Kina

Mellan 1899 och 1912 ökade Jiaozhou-buktens skatteintäkter från 38 000 M (tyska mark) till 6 739 480 M. 1899 utgjorde fastighetsskatten 22 710 M av inkomsten på 38 000 M, ca 60% av den statliga inkomsten. 1912 utgjorde fastighetsskatten 155 000 M av inkomsten på 6 739 480 M, ca 2% av den statliga inkomsten [Wilhelm \(1914\)](#). Detta med en markvärdeskatt på 6% [Silagi and Faulkner \(1984\)](#). Detta i stor kontrast till [Wikipedias](#) påstående att markvärdeskatten var kolonins enda inkomstkälla [Wikipedia \(2024i\)](#). Även om inkomsterna från fastighetsskatten möjligen inte var så stora som georgister velat påskina så är fastighetsskatten åtminstone associerad med en påtaglig ökning i kolonins inkomster. Det ska dock påpekas att dessa inkomster inte direkt kan antas komma från rättvisa källor, och vara dylikt kopplade till ett ökat välstånd för kolonins medborgare, då kolonin etablerades under imperialismens dagar.

Arrenderad mark – Australian Capital Territory

Sist ska nämnas att Australiens Australian Capital Territory (ACT) nyttjar 99-åriga hyresavtal delvis inspirerade av georgismen (en markvärdesränta på 5% lagstadgades) – anledningen till siffran 99, en kvarleva från sedvanerätten [Wikipedia \(2024a\)](#). Chris Erksine, kunnig advokat inom området, sammanfattar arvet från georgismen: *”The rent paid on each lease was meant to build Canberra. But it didn’t work out that way. Valuations were only done every 20 years, so the rent paid didn’t keep track with the capital gains. And speculators were allowed to buy land, driving up prices. By the 1970s there was no difference in the value of a leasehold property in the ACT and the equivalent freehold property in neighbouring NSW. Chris Erskine said the then Prime Minister John Gorton sensed a political opportunity and abolished the land rent paid on leases... The leasehold and freehold systems are almost identical in operation, prompting Chris to ask why they’re still kept.”* [Taylor \(2016\)](#)

Arrenderad mark – Kina

Även Kina äger sin mark gemensamt under staten, med 40- till 70-åriga hyresavtal tillgängliga för den som vill nyttja den [Wikipedia \(2024b\)](#). I Kina ägs jordbruksmarken kollektivt vilket förhindrar privatpersoner från att bygga bostäder på marken. Kinesiska städer har dock privilegium att zonindela marken inom sina gränser och utnyttjar denna makt för att omvandla jordbruksmark till ’stadsmark’ för att generera 50% av sin inkomst. Kina har ingen fastighetsskatt, något i strid med georgismen, vilket medför – tillsammans med bristen på alternativa sparformer – att bostadsbyggandet gick för full maskin ända fram till 2020 då byggandet matades av. Kontentan är att det gemensamma ägandet av marken – via hyresavtal – inte stoppar prisspekulation på bostadsmarknaden (något som tydliggörs av byggnadernas usla byggnadskvalitet) och att det, även om det är en stor inkomstkälla för staten och medborgarna, i längden varit svår att upprätthålla utan maktmissbruk. Då städer behöver behålla rätten att genomföra zonindelningar för att fungera så blir dessa maktobalanser svåra att korrigera [Polymatter \(2019\)](#).

Houston – Texas

När det kommer till Houston – Texas som hade en markvärdeskatt mellan 1912-1915, varpå skatten förklarades bestrida konstitutionen och togs bort, kunde jag inte hitta någon statistik eller information. Jag fann dock ett pro memoria från Houstons första spansktalande-amerikanska borgmästare J.J. Pastoriza, motsvarande åren 1912-1914 – under namnet *The*

Houston Plan of Taxation (1915). Där hävdar borgmästaren – som även var initiativtagare till reformen – att georgismen efterföljdes av att hyrorna i Houston sjönk med 20%, bygglovsansökningarna ökade med 52% (det första året), och att \$ 33 000 000 tillkamm till stadskassan. Vidare påstår Pastoriza att endast 50 av 12 000 skattebetalare vägrade betala markvärdesskatten [Pastoriza \(1915\)](#). Markvärdesskatten beräknades genom sommersystemet, ett ganska obskyrt värderingssystem som finns att läsa om i *The Somers System of Realty Valuation* [Lutz \(1910\)](#).

Arden – Delaware

Anledningen till att jag valde att titta på Arden – Delaware med sina 433 invånare (2023) istället för Fairhope – Alabama, där Lizzie Magie bodde, med 22 477 (2020) invånare, är att det finns mer information om Ardens gemensamma hantering av byns mark än om Fairhopes hantering via *The Fairhope Single-Tax Corporation* fairhopesingletax.com (2024). Med det sagt, låt oss besöka den natursköna konstnärskolonin – i sann Arts & Crafts skrud – Arden, Delaware [Wikipedia \(2024b\)](#).

Byns georgism är associerad med en viss framgång då byn expanderat i två steg sedan grundandet 1900. Först genom Ardentown (1922), med en befolkning på 254 (2023), och sedan genom Ardencroft (1950), med en befolkning på 229 (2023) [Demographics \(2024\)](#). I 2023-2024 års budget för Arden utgjorde markvärdesskatt 62% av de planlagda intäkterna med \$ 777 000, och täckte 71% av de planlagda kostnaderna på \$ 1 094 836 arden.delaware.gov (2023). Tyvärr kunde jag inte hitta budgetar längre bak i tiden än 2008, men dessa finns säkert tillgängliga för den nyfikna om vederbörande söker kontakt med Ardens folkvalda.

2.1.2 *Citizens dividend*

Universal Basic Income (UBI) har i viss mån förespråkats så långt tillbaka som av Thomas Paine, som i *Agrairan Justice* (1797) skrev: *"It is a position not to be controverted that the earth, in its natural, cultivated state was, and ever would have continued to be, the common property of the human race. In that state every man would have been born to property. He would have been a joint life proprietor with rest in the property of the soil, and in all its natural productions, vegetable and animal... it is the value of the improvement, only, and not the earth itself, that is individual property. Every proprietor, therefore, of cultivated lands, owes to the community a ground-rent... In advocating the case of the persons thus dispossessed, it is a right, and not a charity, that I am pleading for."* [Paine \(1797\)](#) Milton Friedman

föreslog senare, i *Capitalism and Freedom* (1962) [Kagan \(2021\)](#), en negativ inkomstskatt som skulle vara ekvivalent till en basinkomst. Friedman sade, i *The Case for the Negative Income Tax: A View from the Right*. (1966): *"The negative income tax would be vastly superior to this collection of welfare measures. It would concentrate public funds on supplementing the incomes of the poor—not distribute funds broadside in the hope that some will trickle down to the poor. It would help them because they were poor, not because they were old or disabled or unemployed or farmers or tenants of public housing. These characteristics are no doubt associated with poverty, but the association is very far from perfect."* [Friedman \(1966\)](#)

Sedan dess har basinkomst testats i mindre skala vid ett femtiotal tillfällen, däribland i Finland – riktat mot vuxna arbetslösa [Wikipedia \(2024s\)](#). Lärdomen från experimentet i Finland har varit att vi har fått ökad förståelse för hur basinkomst påverkar välmående och arbetslöshet på kort sikt (1-2 år). Resultaten var en liten minskning i arbetslöshet och en märkbar förbättring i de behandlades generella mående [Allas \(2020\)](#). I endast två fall har UBI testats i full skala, i Mongoliet och i Iran, dock med en återhållsam UBI som inte räckte för att täcka bas-behovet. I båda av fallen har reformerna avvecklats. Utöver detta är Alaskas Permanent Fund på mycket volatila \$ 1 600 till \$ 4 000 per år (med start 1982) det enda mer renodlade exemplet på UBI i verkligheten – dock fortfarande långt under den årliga minimilönen i Alaska på \$ 20 703 per år [Wikipedia \(2024k\)](#). I såväl Mongoliet och Iran, som i Alaska, var basinkomsten naturresursbaserad.

Mongoliet

Mongoliets basinkomst var aktiv mellan åren 2010-2012. Efter 2012 fick basinkomsten skäras ned på grund av för höga kostnader. Problemet med finansieringen av basinkomsten var att den var mycket beroende av Mongoliets kopparbrytning och världsmarknadspriset på koppar. När kopparpriset föll blev basinkomsten för dyr för att bevara. Basinkomsten låg först på 89\$ per person, sedan \$ 52 i februari 2010, \$ 7 augusti-december 2010, och sist \$ 17 januari 2011 till juni 2012. Inte så mycket pengar, med andra ord. Världsbanken beskriver Mongoliets UBI i följande ordalag: *"The program still managed to achieve some significant results: it reduced poverty by up to a third, lowered inequality by up to 13 percent, and provided Mongolia with the highest financial inclusion level among middle-income countries. However, the scheme came with a hefty, ultimately unaffordable, price tag. Public external debt soared from 31 percent of GDP in 2010 to 48 percent in 2012."* [World-Bank-Group \(2020\)](#).

Iran

Irans basinkomst har varit aktiv i någon form enda sedan 2010. Basinkomsten låg på \$ 40 till \$ 45 per månad vilket motsvarade ca 29 % av medianen för landets hushållsinkomst, eller 15% av minimumlönen – en återhållsam basinkomst. Irans ekonomi består till stor del av subventioner, som ofta leder till upplopp när de tas bort. Planen 2010 var att se om man kunde ersätta subventionerna med en basinkomst; ett skifte som är starkt associerat med den kraftiga inflationen Iran genomlevde 2010-2015. 2018 hade inflationen raderat ut ca 75% av basinkomstens ekonomiska värde för mottagarna. Världsbanken utvecklar vidare: *”For example, empirical studies find overall no negative labor supply effect (on hours worked and participation); but the youth worked a bit less (mostly because they were enrolling in higher education), while service workers worked more (36 minutes/week) (Salehi-Isfahani and Mostafavi-Dehzooei 2018).”* [World-Bank-Group \(2020\)](#)

2.2 Empiri mot georgism

Det breda stödet från såväl höger som vänster utgör en bra grund för politisk reform – men trots det är markvärdesskatt sällsynt. Varför? För extra läsning, se *Why the Georgist Movement Has Not Succeeded: A Speculative Memorandum* av Warren J. Samuels (2003) [Samuels \(2003\)](#).

2.2.1 Socialisering av markvärdesränta

En möjlig empirisk kritik av markvärdesskatt är huruvida den är praktisk genomförbar då starka intressegrupper har skäl att motarbeta den. Georgismen är inte utan kritiker; redan under Henry Georges levnadstid fanns rykten kring att Tammany Hall skulle fuskat för att vinna borgmästarskapet i New York (1886), där George för övrigt kom tvåa – dock med fler röster än Theodor Roosevelt. I och med att rätten till egendom är fastsatt i flertalet grundlagar så är alla förändringar av äganderätten mycket känsliga – något vi fick lära oss tidigare i och med Chicagos markvärdesskatts upplösning under argumentet att denna var i konflikt med konstitutionen. Utöver yttre intressekonflikter utanför den georgistiska rörelsen är även inre åsiktskillnader en möjlig förklaring till rörelsens svaga minne hos oss efterlevande. Henry Georges parti United Labour Party försvagades nämligen av interna stridigheter mellan georgister och marxister – vars ovilja att skilja på mark och kapital bidrog till partiets upplösning 1888. Detta kan hända igen, i och med åsiktskillnader mellan de som förespråkar en 100% markvärdeskatt och de som vill ha ÅMVS – alternativt mellan de som vill ha

fastighetsskatt istället för markvärdeskatt. Även i en möjlig koalition mellan vänstern / högern skulle stridigheter kunna uppstå, med en vänster som vill socialisera marken istället för markvärdesräntan, eller en höger som vill slopa basinkomsten och få ännu lägre skatter jämfört med georgisterna som vill behålla basinkomsten.

En sista kritik är svårigheten att korrekt beräkna markvärdet som ska beskattas med markvärdesskatten. I vilken mån spelar det någon roll – för en garanterat effektiv beskattning och tillväxt av kakan (BNP) – hur korrekt våra beräkningar i slutändan blir? Susanne Cannon och Regel Allen Cole skriver i sitt papper *How Accurate are Commercial Real Estate Appraisals?* att uppskattningar generellt hamnar 12% under/över försäljningspriset [Cannon \(2011\)](#). Är detta tillräckligt precist för att markvärdeskatten ska fungera *effektivt*? Ta exemplet där en värderingsman värderar ett hus till \$ 1 000 000, och huset, inklusive marken, säljer för \$ 1 100 000 – vilket vidare innebär att det oexploaterade markvärdet var \$ 100 000 (\$100 k = \$1100 k – \$1000 k). Om det senare visar sig att värderingsmannen hade haft fel, och att husets sanna värde var 10% högre, skulle det sanna oexploaterade markvärdet endast vara \$ 90 000. Om markvärdesskatten är på 100% så skulle det leda till att markägaren får betala \$ 10 000 *för mycket* i skatt ($-\$10 k = \$90k - \$100 k$) – vilket hade kunnat leda till en *inkomsteffekt*, där vederbörande både spenderar mindre, och arbetar mindre; något som i förlängningen påverkar agenternas incitament på marknaden, och därmed leder till dödviktsförluster. Mer om möjligheten att korrekt bedöma markvärdet, separat från bebyggelsen, finns att läsa på Lars A. Doucets blogg *'Game of Rent – The rent is far too high, and here's why'*.

2.2.2 *Citizens dividend*

Basinkomsten får inte leda till minskad produktivitet genom arbete. En kritik av basinkomst är att inkomstelasticiteten gör att folk arbetar mindre och att produktivitetseffekterna av mer ekonomisk stabilitet i respektive hushåll inte överväger den tappade skatteinkomsten från inkomstskatt. Något som direkt kopplar till att basinkomsten kan bli särskilt dyr att finansiera – detta då minskat arbete leder till minskade skatteintäkter. I denna aspekt – med påverkan på incitamenten att arbeta – måste basinkomst-systemet överträffa existerande socialförsäkringssystem för att vara värt att implementera / ersätta systemet med. För att inte nämna vikten av att basinkomsten behöver ha en mindre påverkan på landets inflation, än existerande utbetalningssystem – en inflation som annars hade negligerat effekterna av basinkomsten.

För att börja med den möjliga minskade produktiviteten genom arbete tar vi en titt på

Manitobaexperimentet (MINCOME) där två grupper fick en minilön 1974 till 1979. Experimentet fullföljdes aldrig, men studier gjorda på den data som är tillgänglig visar på att de som tjänade näst mest i hushållet jobbade mindre och att specifikt mödrar och unga män också bidrog mindre ekonomiskt. Detta mönster efterliknar också det man såg vid en undersökning av den jämförbara negativa inkomstkatten – som kom med en 13% minskning i arbetstimmar hos familjer [Floyd \(2022\)](#). Sedan, till inflationsfrågan. Joshua Miller skriver följande om frågan: *”Universal basic income will cause inflation depending on whether or not it spurs strong real growth. Depending on the shape of the benefits and tax scheme, different growth effects will occur, so each scenario is unique and must be treated as such. When studying inflation and universal basic income, the monetary nature of inflation must be paid heed, and so must be the potential for deflation.”* Miller nämner också att studier på området visat att basinkomsten i de flesta fall överlappat med ekonomisk tillväxt och att inflationen därför varit låg, i studierna i genomsnitt [Miller \(2021\)](#).

Sist, vad hade en basinkomst kostat? The Economist estimerade (2016) att endast 34 OECD-länder hade haft råd med en UBI. Detta givet att de slopade alla utbetalningar som inte var vård-relaterade [Team \(2016\)](#). Vidare uttryckte the Congressional Budget Office att USA som mest hade kunnat erbjuda en UBI på \$6 300. För att kunna matcha en utbetalning i nivå med den federala fattigdomsgränsen (\$12 060) hade en skatteökning med 10% av BNP varit nödvändig [Office \(2019\)](#). The Tax Foundation beskrev närmare att en basinkomst på endast \$1,000 per månad (i linje med Yang’s Freedom Dividend) skulle kosta ca 60% av den federala budgeten för 2020 [Pomerleau \(2019\)](#).

Del II – Simulerad georgism

3 *Monopol* som simulationsstudie

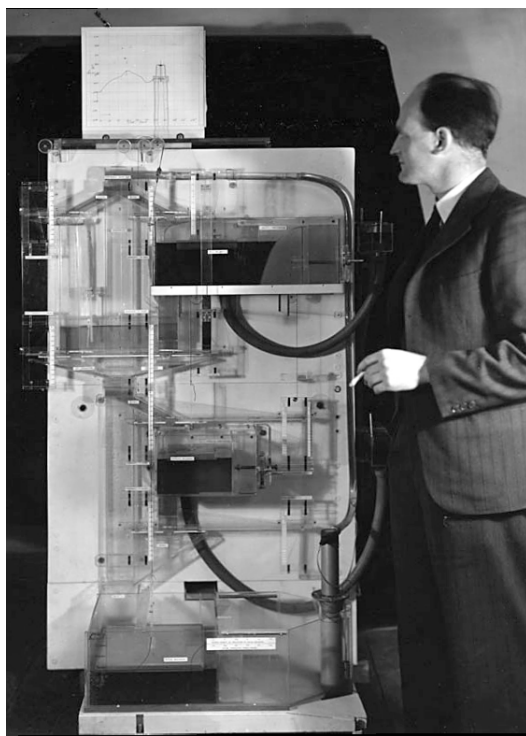

Figure 2: [Phillips och MONIAC-maskinen](#). Följ [denna länk](#) om du vill se MONIAC i rörelse.

Ekonomer har i decennier talat om den outnyttjade potentialen hos georgismens ekonomiska politik, men av praktiska skäl har ideologin varit svår att testa. För att testa georgism krävs en kontrollerad miljö bestående av två identiska länder, så att effekten mellan det behandlade och det icke-behandlade landet kan jämföras. Då jag saknar rätt att utföra experiment på ett helt land och dess tvilling, får jag nöja mig med en annan typ av experiment, nämligen en *simulationsstudie*. I en simulationsstudie *simulerar* vi ett experiment för att mäta utfallet. Ett känt exempel på en simulationsstudie är den Montecarlo-simulering som användes för att mäta effekterna av den första atombomben – *innan* den detonerat [Britannica \(2024\)](#). Ett exempel på en *ekonomisk simulering* är ‘Phillips maskinen’ (MONIAC) som använde rör och vatten för att simulera makroekonomiska händelseförlopp [Wikipedia \(2024n\)](#). Trots att maskinen på inga vis var en identisk spegelbild av en ekonomi – utan snarare en leksaksekonomi – lyckades maskinen simulera verkliga ekonomier.

Vart kommer brädspelen *Monopol* in i bilden? Min tanke är att brädspelen kan fungera

inträde till landets enda naturreservat, att tvunget köpa tomt för bygget av ditt hus. Detta till trots ska nämnas att inga vetenskapliga modeller helt speglar verkligheten – för de är just modeller, inte minst i nationalekonomin – men oftast räcker denna faksimil för att ta oss en bit på vägen i vår förståelse kring en frågeställning. Jag hoppas därför att detta leksaksexempel i form av *Monopol* kan vara en tillräckligt noga ritad karta för att ge oss en bild, åtminstone konturerna och de största vattendragen, av georgismens landskap.

3.1 Avgränsning av simuleringen

För att hinna avsluta Sturearbetet under given tid har jag valt att göra avgränsningar i koden för simuleringen. Det kan verka som om det är många avgränsningar som gjorts, men i och med att koden blir exponentiellt svårare att överblicka, och bug-testa, desto längre den blir – blir avgränsningarna nödvändiga för att hålla simuleringen så bug-fri som möjligt. Med det sagt är koden *inte* bug-fri, däremot är simuleringen utformad för att båda spelarna ska påverkas av *samma* buggar – när de stöter på några. Vidare har spelarna ingen spelar-AI för agerande, utan båda spelare följer exakt samma handlingsmönster. Det *enda* slumpmomentet i simuleringen är således det som kommer av tärningskastet. Sist måste nämnas att många av spelets parametrar (så som antal tärningar, ursprungshyror, startkapital, och borgen) kalibrerats för att minimera risken för evighets-parti där ingen spelare vinner, och observationerna från partiet omöjligen kan loggas i resultatet. Därmed har vi, i sann Monopol-anda, modifierat reglerna till våra egna husregler. För exakta värden på dessa kalibreringar – se min kod på [GitHub](#). Så till simuleringens avgränsningar.

Simuleringens avgränsningar:

- Endast stöd för två spelare.
- Endast möjligt att köpa hus om du hamnar på tomten.
- Endast stöd för att sälja egendom under sin egen tur.
- Avsaknad av begränsad pol av byggnader att dela mellan spelarna, fördelade via auktion.
- Inget stöd för auktionering av tomter till andra spelare.
- Avsaknad av handel och användning av 'slipp ur fängelse-kort'.
- Avsaknad av regler för tärningskast med dubblett-utfall.

- Avsaknad av regler där en spelare som glömmet begära hyra förlorar rätten att utkräva hyra inestående runda.
- Avsaknad av dubbel hyra från tomter som del av ett in-tecknat monopol (helt uppköpt färggrupp).
- Borttagning av +10% kostnad för återköp av in-tecknade tomter.

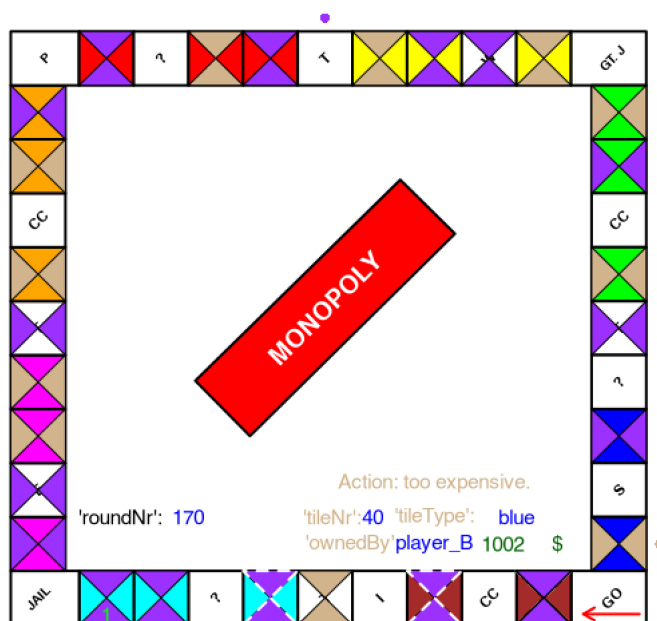

Figure 4: Motsvarande vy över simulerat *Monopol* i R.

4 Frågeställning & hypotes

Enligt teori bör den variant som tar flest 'rundor per parti' (med en 'runda' menas ett tärningskast och inte 'ett varv runt spelbrädet') – och därmed långsammast leder till monopol – vara den som mest gynnar konkurrens i en Monopol-baserad leksaksekonomi. Konkurrens, som i, försenat inträde av monopol på marknaden. Arbetets frågeställning blir således:

Tar det fler rundor att vinna Monopol under georgistiska regler, jämfört med klassiska regler?

Hypotes

Min hypotes är att simuleringen efter *klassiska regler*, kontrollgruppen, kommer att visa på färre genomsnittliga 'rundor per parti' än den behandlade gruppen, simuleringen efter *georgistiska regler*. Detta då georgistiska reformer enligt georgistisk teori ska motverka monopol, vilket är vinstvillkoret som står vakt för ett avslutat parti.

5 Metod – Simulering av *Monopol* i R

Syftet med sturearbetet är att simulera två varianter av brädspelet *Monopol* och jämföra dessa. Den *första varianten* av brädspelet, utformat efter *klassiska regler*, och den *andra* utformat efter *georgistiska regler* – i linje med att äga fastigheter och inte mark. När vardera variant spelats ett par hundra gånger räknas det genomsnittliga antalet rundor per parti, och variant, för att sedan jämföras, och analyseras, för statistiskt signifikant åtskillnad. Simuleringen kommer att genomföras i, det för statistiker skräddarsydda, programmeringsspråket R då jag i egenskap av statistiker är mest bekväm med detta. R-koden för båda varianterna av simuleringen (kontroll vs behandling) kommer att finnas fritt tillgänglig på min [GitHub](#).

Med '*klassiska*' regler menas *Monopols* originalregler såsom de beskrivs under bilaga 1 i kapitel 10 – 'Bilagor'. *Monopol* efter vanliga regler. Med '*georgistiska*' regler menas mina – i linje med georgismens idéer kring markvärdeskatt – modifierade regler, såsom de beskrivs nedan. Georgistreglerna använder samma regler, men med modifikationer för äganderegler. Modifikationerna kretsar kring progressiv beskattning [Ekonomifakta \(2019\)](#) av icke-exploaterad markränta vid försäljning. Istället för att beskatta enbart räntan som tomterna ger så har jag även nyttjat in-teckningsvärdet för att beräkna markvärdeskatten – detta under antagandet att in-teckningsvärdet utgörs av en sorts uppskattat värde. En anledning till detta beslut är att det *Monopol* som Lizzie Magie skapade saknade hus-pjäser, vilket gjorde att den relativa räntan i förhållande till tomtens marknadspris blev mycket högre än i modernt *Monopol* med bebyggelse som drastiskt ökar räntan [Nicholas \(2023\)](#). Modifikationerna till ägandereglerna är som följer.

Modifikationer av klassiska regler för georgistiskt *Monopol*:

1. Markvärdet (skatten på 100%) från försäljning av icke-bebyggda tomter delas lika mellan spelarna. Markvärdet räknas ut som marknadsvärdet (inköpspriset) minus in-teckningsvärdet (det produktiva värdet). Ta 'Vine Street' ruta nummer 20: $0\# \$142 = (200 - \frac{16+100}{2})$
2. Markvärdet (skatten på 100%) från försäljning av in-tecknade tomter delas lika mellan spelarna. Markvärdet räknas ut som in-teckningsvärdet minus räntan. Ta 'Oxford Street' ruta nummer 20: $0\# \$124 = (\$150 - \$26)$
3. Markvärdet (skatten på 100%) från försäljning av bebyggda tomter delas lika mellan spelarna. marknadsvärdet (inköpspriset) minus halva in-teckningsvärdet och halva

räntan (det produktiva värdet). Ta 'Old Kent Road' ruta nummer 2: H# \$ - 80 = $(60 - \frac{30+250}{2})$, 4# \$ - 35 = $(60 - \frac{30+160}{2})$, 3# \$0 = $(60 - \frac{30+90}{2})$, 2# \$30 = $(60 - \frac{30+30}{2})$, 1# \$40 = $(60 - \frac{30+10}{2})$.

6 Resultat

6.1 Resultat från *Monopol* – spelat efter *klassiska regler*

Kontrollgrupp A – inkluderar vissa buggar i försäljningsfunktionen *sellTileFunction()*:

Resultatet från kontrollgruppen med klassiska regler (kontrollgrupp A) blev 270 observationer med ett medelvärde på 487 'rundor per parti' och en median på 415 'rundor per parti'. Detta till skillnad från andra källor där medelvärde och median för två spelare ligger på mellan 30 till 40 minuter – där spelet generellt tar längre tid desto fler spelare som deltar [Wordsrated \(2024\)](#). Om en runda tar ca 1 minut borde *Monopol* i sin ursprungliga form ta mellan 30 till 40 rundor att vinna, och inte 487 rundor. Det minsta värdet var 47, och det största 2 181 – mode var 289 med 5 observationer. Koden för kontroll-simuleringen finns tillgänglig på min GitHub via [denna länk](#).

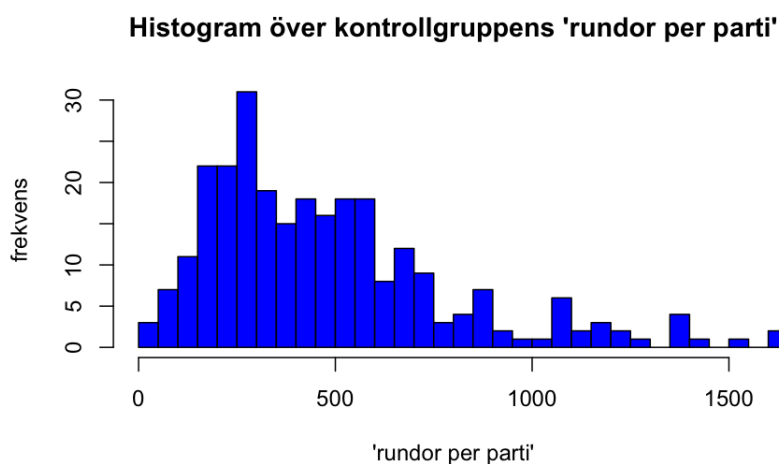

Figure 5: Histogram i blått. Partier med fler än 1600 rundor exkluderade.

För att ordentligt kunna jämföra om kontrollgruppens medelvärde och median är signifikant skilda från behandlingsgruppens behöver vi ta reda på vilken sannolikhetsfördelning som vår data möjligen efterliknar. För att göra detta stolpar vi upp ett nytt histogram efter 'relativa frekvenser' istället för frekvenser. Fördelningen för kontrollgruppen får då ett negativt-binomialt utseende (och eventuellt en 'Box-Cox-Cole-Green-original' eller 'gener-

alised Gamma Lopatatsidis-Green’) med en estimerad standardavvikelse på 331. Jag nyttjade paketet 'library(fitdistrplus)' för att hitta den matchande fördelningen till min data. Detta är rimligt då den negativa-binomialfördelningen ofta används för att beräkna sannolikheter för väntetider [Wikipedia \(2024m\)](#) – något som överensstämmer med vår undersökning av 'tiden till vinst' i *Monopol*.

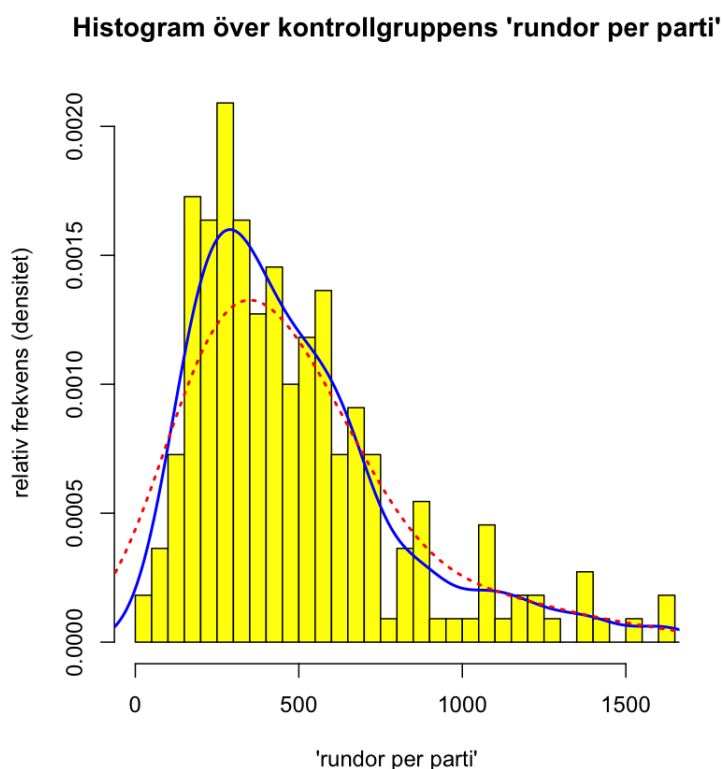

Figure 6: Histogram i gult. Approximativ sannolikhetsfördelning i blå linje. Än mera utjämnad approximativ sannolikhetsfördelning i streckad rött. Partier med fler än 1600 rundor exkluderade.

Kontrollgrupp B – *rensad* från visst antal buggar i försäljningsfunktionen *sell-TileFunction()*:

Resultatet från den extra-de-bugade kontrollgruppen (kontrollgrupp B) blev 280 observationer med ett medelvärde på 459 'rundor per parti' och en median på 378 'rundor per parti'. Det minsta värdet var 64, och det största 1 544 – inget enskilt värde var mest frekvent (mode). Koden för georgism-simuleringen finns tillgänglig på min GitHub via [denna länk](#).

Histogram över kontrollgruppens 'rundor per parti'

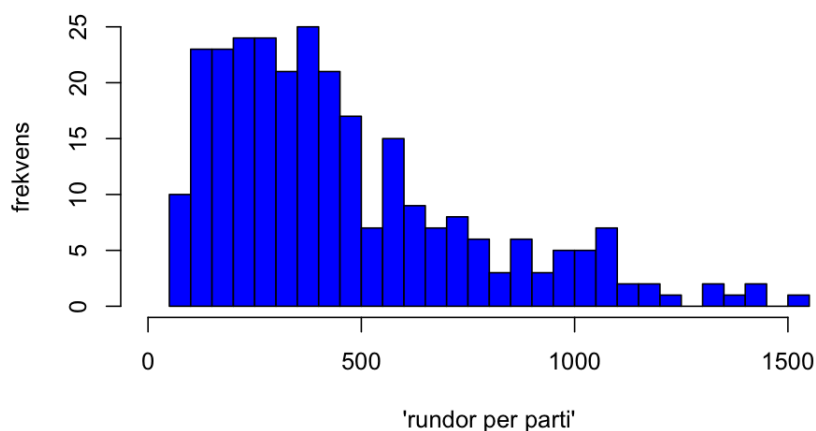

Figure 7: Histogram i blått. Partier med fler än 1600 rundor exkluderade.

Fördelningen för den extra-de-bugade kontrollgruppen får ett negativt-binomialt utseende (eventuellt "BCPEo", eller "Box-Cox Power Exponential-orig.") med en estimerad standardavvikelse på 305. Detta är rimligt då den negativa-binomialfördelningen ofta används för att beräkna sannolikheter för väntetider [Wikipedia \(2024m\)](#) – något som överensstämmer med vår undersökning av *'tiden till vinst'* i *Monopol*.

Histogram över kontrollgruppens 'rundor per parti'

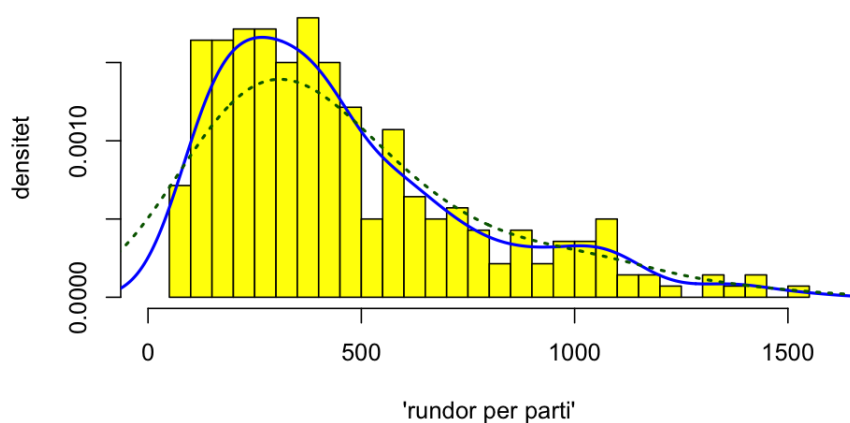

Figure 8: Histogram i gult. Approximativ sannolikhetsfördelning i blå linje. Än mera utjämnad approximativ sannolikhetsfördelning i streckad rött. Partier med fler än 1600 rundor exkluderade.

6.2 Resultat från *Monopol* – spelat efter *georgistregler*

Resultatet från behandlingsgruppen med georgistiska regler (behandlingsgrupp) blev 300 observationer med ett medelvärde på 313 'rundor per parti' och en median på 256 'rundor per parti'. Det minsta värdet var 37, och det största 2 123 – inget enskilt värde var mest frekvent (mode). Koden för georgism-simuleringen finns tillgänglig på min GitHub via [denna länk](#).

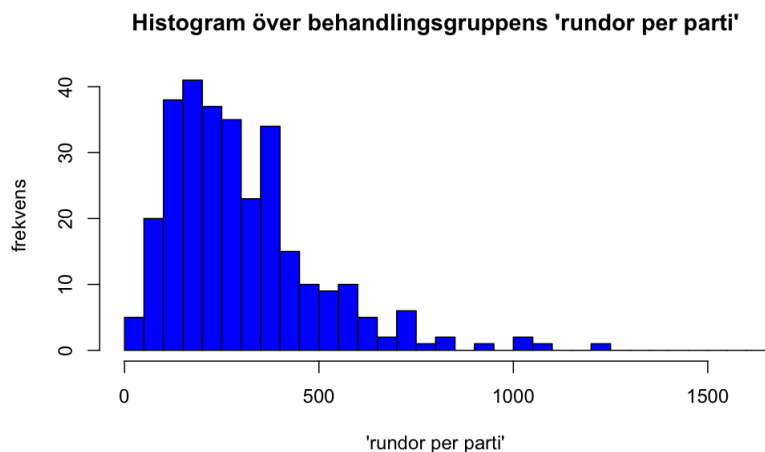

Figure 9: Histogram i blått. Partier med fler än 1600 rundor exkluderade.

Fördelningen för behandlingsgruppen får ett negativt-binomialt utseende (eventuellt "LNO", eller "Box-Cox") med en estimerad standardavvikelse på 232. Detta är rimligt då den negativa-binomialfördelningen ofta används för att beräkna sannolikheter för väntetider [Wikipedia \(2024m\)](#) – något som överensstämmer med vår undersökning av 'tiden till vinst' i *Monopol*.

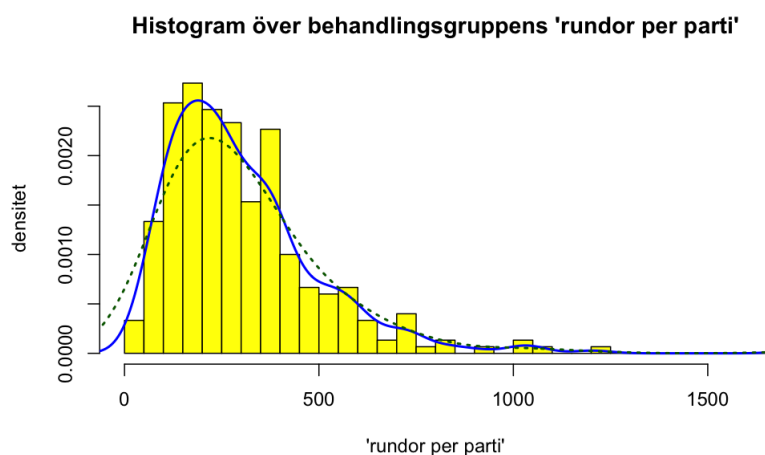

Figure 10: Histogram i gult. Approximativ sannolikhetsfördelning i blå linje. Än mera utjämnad approximativ sannolikhetsfördelning i streckad rött. Partier med fler än 1600 rundor exkluderade.

6.3 Resultat – Sammanfattning

Nedan följer en sammanfattning av resultaten. Vi kan tydligt se att partier med georgistiska spelregler är genomsnittligt kortare i antal rundor än partier med vanliga – klassiska – regler. Detta talar mot vår hypotes att det skulle vara svårare att uppnå monopol, och vinna brädspelet, med georgistisk markvärdesskatt implementerad – än utan skatten.

version av simuleringen	kontrollgrupp A	kontrollgrupp B	behandlingsgrupp
<i>n</i>	270	280	300
<i>medelvärde</i>	487	459	313
<i>median</i>	415	378	256
<i>min</i>	47	64	37
<i>max</i>	2 181	1 544	2 123
<i>mode</i>	289 (5 st.)	NA	NA
<i>sd</i>	331	305	232

Table 1

Efter att genomfört Shapiro-Wilk test på samtliga simuleringsgrupper och kommit fram till att inga av grupperna är normalfördelade – och att vi därför inte kan jämföra medelvärden med ett t-test – genomförde jag istället ett Mann-Whitney U-test. Resultatet av testet (under antagandet att simuleringsgrupperna är oberoende varandra och att vi därmed kan nyttja ett 'unpaired-test' istället för ett 'paired-test') är att kontrollgrupp A och behandlingsgruppen är signifikant åtskilda på 1% signifikansnivå (med $W = 25\ 666$, $p = 4.165e-14$), detsamma gäller med kontrollgrupp B och behandlingsgruppen (med $W = 29\ 016$, $p = 1.208e-10$). Vi kan därmed konstatera att vi lyckats förkasta nollhypotesen att det inte finns någon skillnad mellan grupperna, och att detta därmed talar för alternativhypotesen – att gruppernas medianer är signifikant åtskilda.

7 Diskussion & Slutsats

Målet med detta sturearbete har varit att först – i *Del I* – beskriva Georgismen och dess relaterade argument, samt kritik; uppdelat i ett teori- respektive empiri-avsnitt. Kontentan av *Del I* var att det fanns mycket som talade både för, och emot, georgism som ekonomisk-politisk ideologi. Stödet för en markvärdeskatt verkade visa sig större än det för en basinkomst, dock uppkom många frågor under efterforskningen kring potentiella fallgropar markvärdeskatten skulle riskera att hamna i – i det fall det implementerades i praktiken. En av dessa fall-

gropar var exempelvis huruvida markvärdet kunde skiljas från bebyggelsens sammanlagda marknadspris, tillförlitligt eller ej. Målet med *Del II* var istället att pröva georgismen i en simulering genom brädspelen *Monopol* – detta då *Monopol* är ett för de flesta familjärt brädspel, och därmed ett möjligt pedagogiskt verktyg för att ge läsaren en klarare bild av georgismen. Resultatet av *Del II* var att implementeringen av georgistiska regler i *Monopol* i form av markvärdesskatt och en basinkomst ledde till att partierna avslutades snabbare istället för långsammare – detta i motsats till hypotesen baserad på georgistisk teori, att markvärdesskatten bör minska vinsterna från att äga mark, och därmed bromsa den ledande spelarens möjlighet att köpa upp alla tomter på spelbrädet och vinna spelet. Istället såg vi att georgismen accelererade den ledande spelarens möjligheter att vinna, trots att motspelaren fick halva markvärdet i basinkomst på vardera tomtförsäljning som buffert från att gå i konkurs.

Det finns flera möjliga förklaringar till detta. Den första är ett misstag från min sida – att jag helt missat någon bugg i koden som förvränger resultaten; möjligen samma bug som händelsevis ligger bakom simuleringarnas höga medelvärden i 'rundor per parti' jämfört med samma medelvärde i litteraturen. Om detta är fallet så är buggen förmodligen i koden för mitt georgistiska *Monopol*. En annan anledning till att resultatet är motsatt det förutspått av hypotesen, är att resultaten från vardera simuleringsgrupp alla saknar observationer från de evighetspartin som jag var tvungen att exkludera då de kraschade min dator. En annan möjlig anledning till att resultatet gick motsatt hypotesen är att jag misslyckades 'översätta' georgismen till *Monopol* via min kod i och med en feltolkning av georgismens nationalekonomiska idéer i relation till brädspelen. Sist återstår, den kanske mest intressanta anledningen till det överraskande resultatet; möjligheten att georgism i *Monopol* faktiskt – genom någon okänd mekanism (eventuellt relaterad till mina specifikt konfigurerade parametrar) – leder till *mer* monopol bland markägare och mer ojämlikhet i markägarande, och inte *mindre*. Möjligen är denna mekanism att det byggs *fler* hus, och snabbare, under georgistiska regler – och att spelare därför snabbare landar på en tomt vars hyra är högre än de klarar av att betala.

8 Framtida forskning

Under arbetets gång har jag hamnat i alla möjliga sidospår utav ren nyfikenhet kring georgism, markränta, återhållsam markvärdesskatt (ÅMVS), 'rent seeking', 'appraisal', och immaterialrättsligt monopol. Inte bara i förhållande till georgismens ekonomiska teori, och de obskyra fall där dessa implementerats, utan också i min fascination för människorna bakom ideologin. Ta Elizabeth Magie, Henry George, F.O. Alexander, Charles Darrow, bröderna Parker, Joseph Jay Pastoriza, eller bara faktumet att Joe Biden en gång bodde i det lilla georgistiska samhället Arden – Delaware. Utöver ovan nämnda exempel, hade en undersökning av förutsättningarna för en markvärdesskatt i Sverige varit intressant. Allt detta och mer är därför väl värt efterforskning.

Ifall någon ämnar reproducera mitt arbete så har jag följande råd att ge. För det första, för att simulera *Monopol* autentiskt krävs flera tusen rader kod – för att simuleringen ska fungera utan att krascha krävs det därför en välordnad struktur och uppdelning som programmeringsspråk som Python är bättre rustade för än R. För det andra, *Monopol* är ett mycket långsamt brädspel, vilket gör det svårt att bug-testa – se därför till att läsa på om bug-testning och vilka av spelets parametrar du kan modifiera (t.ex antal spelare, tärningar, och startkapital) för att korta ner snitttiden per spel. För det tredje, var beredd på att avsätta stora mängder tid, alternativt göra betydliga avgränsningar, för arbetet då simuleringen kan göras hur invecklad som helst. Jag gör följande anmärkningsvärde omnämmanden av källor för den som fortsatt vill förkovra sig i georgism: '[Ruthless: Monopoly's Secret History](#)', '[Game of Rent](#)', '[Monopoly is Anti-Landlord Propaganda](#)', '[Wikipedia – History of taxation in the United States](#)', '[Wikipedia – History of Monopoly](#)'...

9 Tackord

Under arbetets gång har jag fått hjälp från många. Utav somliga, tillräckligt mycket för att jag vill inkludera dem i detta tackord. Jag vill tacka Jacob Welander för att, genom en presentation, upplyst mig om faktumet att Nozick tillät en enskild omfördelning av kapital; något som jag kom att använda mig av kring den moralfilosofiska introduktionen till georgismen. Jag vill tacka Jacob Lundgren som kom att fylla kunskapsluckor angående georgismens skattepolitik, samt upplysa mig om SCBs statistik – via Skatteverket beräknade – totala taxeringsvärdet av marken i landet. Jag vill även tacka 'Grupp 1', och min handledare Fredrik Kopsch, som givit mig feedback på det PM som lade grunden för det här sturearbetet. Ett stort tack till er! Sist vill jag även tacka dig, *läsaren*, för din tid. Tack!

10 Källförteckning

- Allas, M., 2020. An experiment to inform universal basic income. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/social-sector/our-insights/an-experiment-to-inform-universal-basic-income>.
- Andelson, R.V., 2014. Henry george and the reconstruction of capitalism (fotnot 105 i wiki). URL: <https://web.archive.org/web/20140925045512/http://schalkenbach.org/on-line-library/works-by-robert-v-andelson/henry-george-and-the-reconstruction-of-capitalism/>.
- arden.delaware.gov, 2023. 2023 – 2024 arden budget referendum results. URL: <https://arden.delaware.gov/committees/budget-finances/>.
- Britannica, 2024. Simulation. URL: <https://www.britannica.com/science/simulation>.
- Calton, Y., 2019. Net operating income. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=R3cGmYqHKkE>.
- Cannon, S., 2011. How accurate are commercial real estate appraisals? URL: https://www.researchgate.net/publication/228182289_How_Accurate_are_Commercial_Real_Estate_Appraisals_Evidence_from_25_Years_of_NCREIF_Sales_Data.
- Caplan, E., 2012. A search-theoretic critique of georgism. URL: https://www.econlib.org/archives/2012/02/a_search-theore.html.
- cityofkitchener, Y. 2015. Tax calculation. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_pw2HJUMytY.
- Company, Y..M.R., 2024. Where can you walk legally. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KcrKd1r1EMA>.
- Demographics, D., 2024. Demographics search for cities, counties, and zips in delaware. URL: https://www.delaware-demographics.com/search?search_terms=arden.
- Domstol.se, 2024. Meteorit. URL: <https://www.domstol.se/nyheter/2024/03/dom-i-mal-om-battre-ratt-till-meteorit/>.

- Doucet, G..A., 2021. Can land value tax be passed on to tenants? URL: <https://www.gameofrent.com/content/can-lvt-be-passed-on-to-tenants>.
- Ekonomifakta, 2019. Progressiv skatt. URL: https://www.ekonomifakta.se/ordlista/progressiv-skatt_1208471.html.
- Ekonomifakta, 2023. Dödviktsförlust. URL: https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/nationalekonomisk-teori/mikroekonomi/dodviktsforlust-konsumentoverskott-och-producentoverskott_1211814.html.
- fairhopesingletax.com, 2024. Fairhope single tax corporation. URL: <https://www.fairhopesingletax.com/>.
- Floyd, I., 2022. The long, weird history of universal basic income—and why it’s back. URL: <https://www.investopedia.com/news/history-of-universal-basic-income/>.
- Foldvary, F.E., 2003. Geoism and libertarianism. URL: <https://web.archive.org/web/20121104040047/http://www.progress.org/archive/fold251.htm>.
- Friedman, M., 1966. The case for the negative income tax: A view from the right. URL: <https://miltonfriedman.hoover.org/internal/media/dispatcher/271085/full>.
- Goodreads, 2024. Henry george & quotes. URL: https://www.goodreads.com/author/quotes/162321.Henry_George.
- House, T.W., 2024. Tariffs as a major revenue source: Implications for distribution and growth. URL: <https://www.whitehouse.gov/cea/written-materials/2024/07/12/tariffs-as-a-major-revenue-source-implications-for-distribution-and-growth/>.
- Høj, A.K., 2017. Land taxes and housing prices. URL: https://dors.dk/files/media/publikationer/arbejdspapirer/2017/02_arbejdspapir_land_tax.pdf.
- iMDB, 2024. Monopoly movie to be produced by margot robbie. URL: <https://www.imdb.com/news/ni64529968/>.
- Iversen, D., 2019. When marx attacked the single tax. URL: <https://merionwest.com/2019/06/02/through-letters-the-gap-between-henry-george-and-karl-marx/>.
- Jiang, M., 2023. The impact of property tax on house prices—theoretical analysis based on the supply and demand model and the four-quadrant rule. URL: <https://drpress.org/ojs/index.php/HBEM/article/view/5111>.

- Kagan, I., 2021. Negative income tax (nit): What it is, how it works. URL: <https://www.investopedia.com/terms/n/negativeincometax.asp>.
- Locke, J., 1689. The second treatise of government; kapitel v “of property”.
- Lutz, H.L., 1910. The somers system of realty valuation. URL: <https://www.jstor.org/stable/1885830?seq=1>.
- MarginalRevolution, Y. 2024. Elasticityofsupply. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dJ9tJqvwgdg>.
- Marhon, Y., 2016. Elasticity (economics). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ok2uR3btMrE>.
- Miller, J., 2021. Universal basic income and inflation: Reviewing theory and evidence. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3920748.
- Mäklarofferter.se, 2023. Fastighetsavgift. URL: <https://www.maklarofferter.se/artiklar/juridik/fastighetskatt-fastighetsavgift>.
- Nicholas, Y., 2023. Monopoly is anti-landlord propaganda. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=B7nFA19Gzrw>.
- Office, C.B., 2019. Budget projections for fy 2020. URL: <https://www.cbo.gov/topics/budget>.
- Paine, T., 1797. Agrarian justice. URL: <https://www.ssa.gov/history/paine4.html#:~:text=It%20is%20a%20position%20not,have%20been%20born%20to%20property>.
- Pastoriza, J.J., 1915. The houston plan of taxation. URL: <https://www.jstor.org/stable/1012861?seq=4>.
- Played, Y..I., 2020. How to play monopoly correctly! - a full tutorial. URL: https://www.youtube.com/watch?v=4nz-_hvFw44.
- Polymatter, Y. 2019. Why 50 million chinese homes are empty. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=f5SE47Xjx2Q>.
- Pomerleau, T.F., 2019. Does andrew yang’s “freedom dividend” proposal add up? URL: <https://taxfoundation.org/blog/andrew-yang-value-added-tax-universal-basic-income/>.
- Progress, S.W..I., 2024. What did henry george think about cities? URL: <https://www.worksinprogress.news/p/what-did-henry-george-think-about>.

- Samuels, W.J., 2003. Why the georgist movement has not succeeded: A speculative memorandum. URL: <https://www.jstor.org/stable/3487812?seq=10>.
- SCB, 2023. Fastighetsbeståndet. URL: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-byggande-och-bebyggelse/fastighetstaxeringar/fastighetstaxeringar/pong/tabell-och-diagram/fastighetsbestandet/>.
- Silagi, M., Faulkner, S.N., 1984. Land reform in kiaocho, china: From 1898 to 1914 the menace of disastrous land speculation was averted by taxation. URL: <https://www.jstor.org/stable/3486727>.
- Smith, P., 2014. Smith, peter (29 january 2014). "beaver, rewilding land value tax have the answer to the uk's flooding problem". (fotnot 57 i wiki). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Georgism#Georgism_and_environmental_economics.
- SO-rummet, 2022. Folkrätt. URL: <https://www.so-rummet.se/fakta-artiklar/vad-ar-folkratt>.
- Suman, E.D., 2015. The ricardian theory of rent (with diagram). URL: <https://www.economicdiscussion.net/rent/ricardian-theory-of-rent/the-ricardian-theory-of-rent-with-diagram/12612>.
- Taylor, A.N., 2016. Can people own land in the act? URL: <https://www.abc.net.au/news/specials/curious-canberra/2016-07-04/can-people-own-land-in-the-act/7550166>.
- Team, T.E..D., 2016. Universal basic income in the oecd. URL: <https://www.economist.com/graphic-detail/2016/06/03/universal-basic-income-in-the-oecd>.
- Trends, G., 2024. Georgism. URL: <https://trends.google.com/trends/explore?date=all&q=georgism&hl=sv>.
- Universitet, M., 2007. Slutrapport jordpris och jordränta i sverige under medeltid och tidig-modern tid. URL: <https://www.su.se/forskning/2.5373/medeltidsgruppen>.
- WHH, W.H.H. 2020. The gap with land ownership is widening around the world. URL: <https://www.welthungerhilfe.org/news/press-releases/2020/gap-with-land-ownership-is-widening-around-the-world>.
- Wikipedia, 2021. Skatteplanering. URL: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Skatteplanering>.

Wikipedia, 2022. Taxeringsvärde. URL: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Taxeringsv%C3%A4rde>.

Wikipedia, 2023a. Common law. URL: https://sv.wikipedia.org/wiki/Common_law.

Wikipedia, 2023b. Tax incidence. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Tax_incidence.

Wikipedia, 2024a. 99 year lease. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/99-year_lease.

Wikipedia, 2024b. Arden, delaware. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Arden,_Delaware.

Wikipedia, 2024c. Basinkomst. URL: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Basinkomst>.

Wikipedia, 2024d. Bärplockning i sverige. URL: https://sv.wikipedia.org/wiki/B%C3%A4rplockning_i_Sverige.

Wikipedia, 2024e. Citizens dividend. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Citizen%27s_dividend.

Wikipedia, 2024f. Elasticity (economics). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Elasticity_\(economics\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Elasticity_(economics)).

Wikipedia, 2024g. Georgism communities. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Georgism#Communities>.

Wikipedia, 2024h. Henry george. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_George.

Wikipedia, 2024i. Kiautschou bay leased territory. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Kiautschou_Bay_Leased_Territory.

Wikipedia, 2024j. Land reclamation. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Land_reclamation.

Wikipedia, 2024k. List of countries by average annual labor hours. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_average_annual_labor_hours.

Wikipedia, 2024l. Naturtillståndet. URL: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Naturtillst%C3%A5ndet>.

Wikipedia, 2024m. Negative binomial distribution. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Negative_binomial_distribution.

Wikipedia, 2024n. Philips machine. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Phillips_Machine.

Wikipedia, 2024o. Property law in china. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Property_law_in_China.

Wikipedia, 2024p. Real estate appraisal. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Real_estate_appraisal.

Wikipedia, 2024q. Right of way. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Right-of-way_\(property_access\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Right-of-way_(property_access)).

Wikipedia, 2024r. Speculation. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Speculation>.

Wikipedia, 2024s. Universal basic income around the world. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Universal_basic_income_around_the_world.

Wilhelm, S., 1914. Aus kiautschous verwaltung die land-, steuer- u. zollpolitik d. kiautschougebietes. URL: https://archive.org/details/bub_gb_O2ELAQAIAAJ/page/n160/mode/1up.

Wordsrated, D.T. 2024. Monopoly statistics. URL: <https://wordsrated.com/monopoly-statistics/>.

World-Bank-Group, 2020. Exploring universal basic income. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/30d427b7-b1e4-5e37-9225-c7358492e057>.

11 Bilagor

Bilaga 1 – *Monopol efter klassiska regler*

Vinstvillkor: En spelare vinner spelet genom att vara den sista spelaren med pengar på kontot efter att alla andra spelare gått i konkurs. En spelare förlorar spelet genom att inte kunna betala sina skulder till banken eller till en annan spelare via försäljning av hus till banken eller auktionering av sina egendomar. Om en spelare har skulder till banken måste denna återlämna alla sina äganderätter till banken för att sättas upp för auktion till de andra spelarna, med undantag för byggnaderna. Om skulden är till en motspelare måste alla egendomar överlåtas till denna, med undantag för byggnaderna som överlåts åt banken. Den nya ägaren måste antingen betala av alla lån på dessa erhållna av banken eller betala en avgift på 10% av det belånade värdet om de väljer att lämna egendomarna belånade [Played \(2020\)](#).

Rörelseregler: I ett klassiskt parti Monopol gäller följande regler. Varje spelare börjar med 1 500 kr. Varje spelare kastar en tärning, och den med det högsta numret börjar. Under en spelares tur kastas två tärningar vars sammanlagda värde motsvarar antal steg medurs på spelbrädet. Om båda tärningar visar samma antal ögon får spelaren spela två rundor innan nästa spelares tur. Om spelaren sedan slår ytterligare en dubblett så hamnar spelaren i fängelset –mer om fängelset snart. En spelare som passerar ‘GO’ får 200 kr från banken. Spelare som hamnar på ‘Inkomstskatt’ eller ‘Lyxskatt’ får betala 200, respektive 100 kr. Inget händer om en spelare hamnar på ‘Gratis parkering’ [Played \(2020\)](#).

Om en spelare hamnar på rutan ‘Gå i fängelse’ så får de inte inkassera 200 kr i lön vid passering av ‘GO’. De förflyttas direkt till rutan ‘Fängelse’ och deras runda tar slut. Spelaren kan lämna fängelset först efter de betalt 50 kr, använt ett ‘slipp ur fängelse-kort’ eller rullat en dubblett varpå de kan lämna fängelset nästa tur. Om spelaren misslyckas rulla en dubblett tre gånger på raken tvingas denna att betala 50 kr eller använda ett kort och sedan röra sig den mängd steg som tärningarna visar [Played \(2020\)](#).

På spelplanen finns även ‘chansrutor’ och ‘allmänning’. Om spelaren landar på en av dessa slumpas ett kort med ackompanjerade instruktioner som antingen kan gynna eller missgynna spelaren. En särskild typ av händelse involverar förvärvandet av “slipp ut ur fängelse-kort” som kan användas för att slippa ut ur fängelse. Dessa kan även säljas till andra spelare. De möjliga utfallen för ‘Chans’ respektive ‘Allmänning’ följer nedan [Played \(2020\)](#).

‘Allmänning’ – kortet motsvaras av summan av tre kastade tärningar:

- (3# ögon) Ni slipper ut ur fängelset (Detta kort får behållas tills det används)
- (#4) Tandläkararvode. Betala 100 kr.
- (#5) Likvid för försålda aktier. Inkassera 50 kr.
- (#6) Felräkning i banken i er favör. Inkassera 200 kr.
- (#7) Ni har vunnit andrapris i en skönhetstävling. Inkassera 10 kr.
- (#8) Återbäring av skatt. Inkassera 20 kr.
- (#9) Gå direkt in i fängelse utan att passera 'GO'!
- (#10) Betala er försäkringspremie. Betala 50 kr.
- (#11) Livräntan förfaller. Inkassera 100 kr.
- (#12) Ni ärver 100 kr.
- (#13) Gå vidare till 'GO'.
- (#14) Gå tillbaka till 'Mediterranean Avenue'.
- (#15) Utdelning på 7% preferensaktier. Inkassera 25 kr.
- (#16) Betala 10 kr i böter eller tag ett chanskort.
- (#17) Det är er födelsedag. Inkassera 10 kr från varje medspelare.
- (#18) Privatläkararvode. Betala 50 kr.

'Chans' – kortet motsvaras av summan av tre kastade tärningar:

- (3# ögon) Ni slipper ut ur fängelset.
- (#4) Betala böter för fortkörning, 15 kr.
- (#5) Betala ersättning för gatuunderhåll, 40 kr per hus och 115 kr per hotell.
- (#6) Era fastigheter måste repareras. Betala 25 kr per hus och 100 kr per hotell.
- (#7) Ni har vunnit en korsordstävling. Inkassera 100 kr.
- (#8) Ta en tripp till 'Pennsylvania Stat.' Om ni passerar 'GO', inkassera 200 kr.
- (#9) Gå i fängelse. Gå direkt till 'Fängelse' utan att passera 'GO'.
- (#10) Gå vidare till 'Illinois Avenue'. Om ni passerar 'GO', inkassera 200 kr.
- (#11) Utbetalning på ert nybyggnadslån. Inkassera 150 kr.
- (#12) Gå tillbaka tre steg.

- (#13) Gå vidare till 'GO'.
- (#14) Gå vidare till 'Boardwalk'.
- (#15) Gå vidare till 'St. Charles Place'. Om ni passerar 'GO', inkassera 200 kr.
- (#16) Betala dagisavgift 150 kr.
- (#17) "Oförstånd i ämbetet", betala böter 20 kr.
- (#18) Ni lyfter sparkasseränta från banken. Inkassera 50 kr.

Äganderegler: På spelplanen finns flertalet tomter, vardera tillhörande sin specifika färggrupp. Om en spelare landar på en icke-ägd tomt har den möjlighet att köpa denna om tillräckligt med pengar finns på kontot. Om ägaren nekar till köp auktioneras tomten ut till högstbjudande. Utöver detta har spelaren alltid möjlighet att inteckna/belåna egendomar, sälja och köpa egendomar tillhörande andra spelare, samla in hyra från motståndare som landat på ens egendom samt köpa och sälja bebyggelse i form av 'hus' och 'hotell'. Mark i form utav ägda tomter kan endast bebyggas/exploateras när en enskild spelare äger alla färger i en färggrupp – utöver detta ökar en helägd färg hyran för oexploaterade tomter till det dubbla. För varje extra byggnad ökar hyran som kan inkasseras av att en motståndare landar på tomten. För att bygga en extra nivå hus på en tomt krävs att lika många hus en nivå under byggs på de resterande tomterna i färggruppen. Utöver vanliga tomter finns även infrastruktur i form av olika 'Verk' och 'Järnvägar'. Dessa egendomar kan inte förädlas men ger högre hyra desto fler av samma sort som ägs av en och samma spelare. För varje extra järnväg fördubblas hyran på alla ägda järnvägar. Hyran för ett verk är fyra gånger summan av tärningskastet om ett enskilt verk ägs, om två ägs, tio gånger summan. Om det blir brist på byggnader i banken så auktioneras de hus som finns kvar ut till högst bjudande [Played \(2020\)](#).

Tomter kan även intecknas till banken eller säljas till andra, givet att all bebyggelse i tomtens färggrupp är såld. Spelaren erhåller halva inköpspriset från banken för vardera in-tecknad tomt. Detta lån måste dock betalas tillbaka med 10% ränta för att återfå kontrollen över tomten. Spelare kan inte erhålla hyra från in-tecknade tomter eller sälja tomter med bebyggelse. Endast försäljning av in-tecknade tomter är tillåtet, men köparen måste betala banken in-teckningsvärdet plus 10% efter att ha erhållit tomten om de vill återfå kontrollen av tomten [Played \(2020\)](#).

STUREAKADEMIN